

mgr Ewa Witkowska

Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia
e.witkowska@uwb.edu.pl

mgr Wiesław Wróbel

Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia
w.wrobel@uwb.edu.pl

NOWY BUDYNEK BIBLIOTEKI UNIwersYTECKIEJ IM. JERZEGO GIEDROYCIA – OD ZAŁOŻEŃ DO PROJEKTU

**THE NEW BUILDING OF THE JERZY GIEDROYC UNIVERSITY LIBRARY
– FROM PREMISES TO THE DESIGN**

Abstrakt

W 2015 r. władze Uniwersytetu w Białymstoku dokonały sprzedaży budynku Biblioteki Uniwersyteckiej, która została przeniesiona do tymczasowych lokalizacji. Niedługo potem pojawiły się plany wybudowania nowego gmachu, zlokalizowanego w powstającym uniwersyteckim kampusie. Zgodnie z ogólnościowymi trendami w tworzeniu projektu architektonicznego mieli uczestniczyć także bibliotekarze. W artykule przedstawiono proces powstawania projektu nowego budynku Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia. Omówiono wstępne założenia oraz działania przygotowujące, takie jak: utworzenie zespołu eksperckiego, badanie potrzeb użytkowników oraz poszczególnych oddziałów, a także aktualnych kierunków w rozwoju budownictwa bibliotecznego. Zaprezentowano również wstępne projekty oraz przebieg współpracy z biurem architektonicznym. Artykuł kończy próba oceny, na ile udało się uwzględnić w projekcie finalnym pierwotne założenia oraz wszystkie potrzeby użytkowników i pracowników instytucji.

Słowa kluczowe: Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia, biblioteki akademickie, budownictwo biblioteczne, architektura bibliotek.

Abstract

In 2015, the University of Białystok authorities sold the university main library building and moved the institution to temporary locations. Soon the idea of building a new library was being discussed, this time located on the University Campus, which is still being developed. In compliance with global trends, librarians were also meant to participate in the design process. The paper presents the process of designing the new building of the Jerzy Giedroyc University Library. It discusses the initial assumptions and preparatory works, such as establishing a team of experts chosen from the university staff, examining the needs of users and each branch, as well as researching current tendencies in library architecture. It also shows preliminary projects and the process of cooperation with designers. The paper ends with an attempt to assess if, and to what extent, the initial premises and needs of the users and the librarians were incorporated into the final project.

Keywords: The Jerzy Giedroyc University Library, academic libraries, library construction, library architecture.

Wstęp

W listopadzie 2014 r. ówczesny rektor Uniwersytetu w Białymstoku prof. dr hab. Leonard Etel oraz pełniący w tym czasie funkcję marszałka województwa podlaskiego Jarosław Dworzański podpisali umowę przedwstępną o sprzedaży budynku Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia (BU), mieszczącego się przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 14A, wraz z przyległym gmachem rektoratu. Akt notarialny sporządzono 29 grudnia tego samego roku. Decyzja o zbyciu nieruchomości została podjęta ze względu na rozpoczęcie budowy uniwersyteckiego kampusu przy ul. Ciołkowskiego 1¹, gdzie docelowo ma się znaleźć większość wydziałów Uniwersytetu w Białymstoku (UwB). Natomiast BU przeniosła się do tymczasowych lokalizacji: Wypożyczalnia, Czytelnia Ogólna, Oddział Gromadzenia i Uzupelniania Zbiorów, Oddział Opracowania Zbiorów, Oddział Wydawnictw Ciągłych, Oddział Informacji Naukowej oraz magazyny (zawierające najnowsze i najczęściej wypożyczone egzemplarze) zajęły

---

1 Do końca 2019 r. na terenie kampusu zostały ukończone zabudowania na potrzeby wydziałów fizyki, biologii, chemii i matematyki. W planach są kolejne inwestycje, m.in. gmach wydziałów filologicznego i historycznego oraz uniwersyteckie obserwatorium.

udostępnione przez dziekanów pomieszczenia w kampusie; pozostałe agendy, w tym mocno okrojona i zmieniona w Czytelnię Humanistyczną dawna Czytelnia z Wolnym Dostępem do Zbiorów oraz Pracownia Zbiorów Specjalnych i Digitalizacji, Centrum Dokumentacji Europejskiej, redakcja Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku oraz Sekcja Automatyzacji, znalazły się w dawnym gmachu Instytutu Matematyki przy Akademickiej 2. Dodatkowo część kolekcji BU zasilila w formie depozytów księgozbiory bibliotek wydziałowych, a reszta zbiorów trafiła do magazynów zewnętrznych zlokalizowanych w budynkach uniwersyteckich przy ul. Świerkowej i Pogodnej. Warto podkreślić, że dawna siedziba BU, mimo zmiany właściciela, nie straciła swojego pierwotnego przeznaczenia: od października 2015 r. rezyduje w niej Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego, która dostosowała wnętrza budynku do swoich potrzeb.

Sprzedaż gmachu BU stanowiła punkt zwrotny w jej blisko pięćdziesięcioletniej historii. Po kilkukrotnych przeprowadzkach i zmianie siedzib² wydawało się, iż w 2005 r. wreszcie zyskała stałą lokalizację. Utrata własnego budynku oraz kolejne przeniesienie do tymczasowych pomieszczeń spowodowały regres placówki jako instytucji bibliotecznej w kontekście najnowszych trendów w światowym bibliotekarstwie. Przede wszystkim trzeba było zamknąć w magazynach część księgozbioru udostępnianego dotychczas w systemie wolnego dostępu, wydłużeniu uległ również czas realizacji zamówień użytkowników ze względu na przymus utworzenia magazynów zewnętrznych, spowodowany niewystarczającą powierzchnią w wykorzystywanych lokalizacjach. Rozproszenie oddziałów ma negatywny wpływ na ich współpracę oraz jednolitość proponowanych usług, a funkcjonowanie dwóch czytelni położonych w stosunku do siebie w znacznej odległości utrudnia czytelnikom korzystanie z oferty instytucji. Wszystko to skutkuje spadkiem nie tylko liczby użytkowników, ale i motywacji samych pracowników.

Szansa na nową siedzibę

Istnieją jednak spore szanse na poprawę obecnej sytuacji. Zanim jeszcze sfinalizowano sprzedaż poprzedniego budynku BU, rektor oficjalnie zapewnił o planach budowy nowego gmachu na terenie kampusu UwB. Ponieważ w przyszłości znajdzie się tam większość uniwersyteckich wydziałów,

2 *Historia*. Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia. Tryb dostępu: <https://bg.uwb.edu.pl/?pid=Historia> [5 listopada 2018].

taka lokalizacja byłaby jak najbardziej pożądana. Biblioteka uczelniana powinna znajdować się w centrum uniwersyteckiego życia. Jako zorganizowana przestrzeń zdobywania i dzielenia się wiedzą stanowi najlepsze miejsce dla studentów do samokształcenia czy społecznej interakcji; zapewnia ponadto profesjonalny warsztat informacyjny oraz pomoc wyszkolonych konsultantów, których usługi muszą być łatwo dostępne³. Zdaje się więc, że wspomniane deklaracje mogą stać się rzeczywistością, tym bardziej, że podczas spotkania z elektorami Rektor prof. dr hab. Robert Ciborowski informował o zabezpieczeniu na ten cel odpowiednich środków finansowych. Kolejną dobrą wiadomością był fakt, iż tym razem w tworzeniu projektu nowego gmachu, zgodnie ze światowymi trendami, od początku do końca mieli uczestniczyć pracownicy biblioteki, co dawało realną szansę na powstanie budynku nowoczesnego i w pełni dostosowanego do bibliotecznych potrzeb⁴. Udział bibliotekarzy w procesie projektowania, a także późniejszy nadzór nad budową bibliotecznych gmachów, stanowi zresztą światową normę. Jest to o tyle ważne, że to właśnie oni najlepiej orientują się w organizacji przestrzennej i jej wpływie na funkcjonowanie danej placówki, a także potrafią przewidzieć, jak w ciągu najbliższych 10-20 lat zmienią się potrzeby użytkowników⁵. Należy jednak pamiętać, iż osoby wyznaczone do takiego zadania powinny posiadać znacznie szerszą wiedzę: muszą orientować się w aktualnych tendencjach oraz stosowanych rozwiązaniach technicznych, czy nawet posiadać podstawową wiedzę na temat wymogów organizacyjnych i techniczno-technologicznych procesu inwestycyjnego, by bez przeszkód komunikować się z architektami oraz wykonawcami projektu⁶.

Przed przystąpieniem do organizacji przetargu na wykonawcę dokumentacji projektowej należało przygotować program funkcjonalno-użytkowy zawierający najbardziej kompleksowy zbiór wytycznych z uwzględnieniem

3 E. Kobińska-Maciuszko: *Budownictwo biblioteczne w ostatnim dziesięcioleciu*. W: *Stan i potrzeby polskich bibliotek uczelnianych*. Red. A. Jazdon, A. Chachlikowska. Poznań 2002, s. 96. Na podstawie: H. Szczygieł: *Rola bibliotekarza w przygotowaniu i realizacji inwestycji bibliotecznej*. „Scripta Comeniana Lesnensia” 2007, nr 5, s. 161.

4 Na wagę uczestnictwa bibliotekarzy w procesie projektowania budynków bibliotecznych zwraca chociażby uwagę H. Brzezińska-Stec w artykule oceniającym pierwszych pięć lat funkcjonowania Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia w poprzedniej siedzibie (obecnie mieści się tam Książnica Podlaska). Zob.: H. Brzezińska-Stec: *Biblioteka Uniwersytecka im. J. Giedroycia w Białymstoku w nowym gmachu – z perspektywy pięcioletnich doświadczeń*. „Bibliotheca Nostra” 2011, nr 2(24), s. 58.

5 H. Szczygieł: *Rola bibliotekarza...*, dz. cyt., s. 163.

6 Tamże.

norm PN-ISO 11799:2006 (*Informacja i dokumentacja – wymagania dotyczące warunków przechowywania materiałów archiwalnych i bibliotecznych*), PN-ISO 11620:2012 (*Informacja i dokumentacja – wskaźniki funkcjonalności bibliotek*) oraz przepisów prawa budowlanego⁷. Musiały się w nim znaleźć szczegółowe informacje dotyczące: wielkości oraz rozmieszczenia pomieszczeń, ich przeznaczenia i wystroju, dane na temat oświetlenia, nośności stropów, zapotrzebowanie na energię i media, formy ochrony i wiele innych. Przy opracowywaniu najbardziej specjalistycznych zagadnień najlepiej zwrócić się o pomoc do fachowców – tą częścią programu funkcjonalno-użytkowego obiektu BU zajęli się pracownicy administracji uniwersyteckiej, m.in. Działu Inwestycji i Remontów oraz Działu Sieci Komputerowych. Bibliotekarze mieli natomiast za zadanie opracować dokumenty zawierające projekt funkcjonalno-użytkowy nowego gmachu, informacje dotyczące infrastruktury teletechnicznej, planowanych regałów kompaktowych czy wykończenia ścian i podłóg.

Założenia projektowe

Przed rozpoczęciem tworzenia wspomnianego projektu należało odpowiedzieć sobie na następujące pytania:

- Jakie są wstępne założenia i ograniczenia?
- Jakie tendencje dominują we współczesnym budownictwie bibliotecznym?
- Jakie doświadczenia zostały wyniesione z funkcjonowania w poprzednich siedzibach?
- Jakie są potrzeby użytkowników i pracowników?
- Czy obecna struktura organizacyjna Biblioteki Uniwersyteckiej będzie efektywna również w nowej lokalizacji?

Należy podkreślić, że sytuacja BU jest dość szczególna, jako że decyzja o budowie nowego budynku nie wynikała z naturalnego rozwoju samej placówki czy braków poprzedniej lokalizacji, ale z przyczyn czysto zewnętrznych (powstawanie kampusu UwB, sprzedaż dotychczasowej siedziby). W związku z tym powstający projekt musiał być dostosowany nie do jej rzeczywistych potrzeb, ale do konkretnych wymogów. Najważniejszym z nich była z góry określona powierzchnia przyszłego gmachu, mająca wynosić maksymalnie 3,2 tys. m² netto (warto zauważyć,

⁷ I. Osłowska: *Design i wielofunkcyjność nowoczesnych przestrzeni bibliotecznych*. „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2016, nr 2(17), s. 135.

że poprzedni budynek miał około 8,3 tys. m² powierzchni użytkowej). Zostało to podyktowane przede wszystkim kwestią dostępnych środków na sfinansowanie inwestycji oraz rozmiarem działki i zmuszało do poszukiwania najefektywniejszych rozwiązań. Oczywistym wyborem było zatem zwarte magazynowanie zbiorów, jak i dbanie o to, by planowane przestrzenie łączyły w sobie jak najwięcej funkcji. Ograniczone finanse zmuszały również do rezygnacji z bardziej funkcjonalnego w danych warunkach wyposażenia oraz wykorzystania już posiadanych mebli i innych sprzętów. Ponadto przyszła siedziba biblioteki musiała wpasowywać się w już istniejącą na terenie kampusu zabudowę, co m.in. ograniczało jej wysokość do dwóch kondygnacji.

Warto również wspomnieć, że mimo obecnej w bibliotekarstwie akademickim tendencji do łączenia rozproszonych księgozbiorów, nowy gmach był od początku planowany jako siedziba wyłącznie BU. W 2018 r. w skład Systemu Biblioteczno-Informacyjnego UwB wchodzi dziesięć bibliotek wydziałowych i nie wydaje się, żeby w najbliższej przyszłości ten stan rzeczy uległ zmianie. Oddanie w 2005 r. do użytku gmachu przy ul. M. Skłodowskiej-Curie miało stanowić punkt wyjścia do reorganizacji systemu i skupienia wszystkich uniwersyteckich księgozbiorów w jednym miejscu. Plan ten nie doszedł jednak wtedy do skutku. Powrócono do niego niemal dziesięć lat później, w 2014 r., ale ponownie nie udało się go zrealizować, przede wszystkim ze względu na opór rad jednostek organizacyjnych bibliotek wydziałowych i instytutowych, pracowników naukowo-dydaktycznych oraz części studentów. Sprzedaż dawnej siedziby BU, która nastąpiła niedługo później, spowodowała petryfikację obecnego systemu.

Nowy gmach BU ma w założeniu być jej ostateczną siedzibą, dlatego też musi być nowoczesny i w miarę możliwości przygotowany na ewentualne zmiany. Z tego względu już na etapie tworzenia programu funkcjonalno-użytkowego należało uwzględnić aktualne trendy w architekturze bibliotek uczelnianych oraz obecnie wykorzystywane technologie. Wnioskując na podstawie podejmującej ten temat literatury⁸, nadal obowiązuje dekalog Faulknera-Browna (uznanego brytyjskiego architekta, autora

8 Zob. m.in.: I. Osłowska: *Design i wielofunkcyjność nowoczesnych przestrzeni bibliotecznych*. „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2016, nr 2(17), s. 127-150; A. Walczak: *Dobra przestrzeń biblioteczna. Uwag kilka*. „Bibliotheca Nostra” 2014, nr 1(35), s. 92-98; M. Kycler: *Budownictwo i urządzenia biblioteczne. Przegląd Piśmiennictwa na podstawie „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej” za lata 1981-2007*. „Bibliotheca Nostra” 2011, nr 2(24), s. 104-144; wybrane artykuły z publikacji: *Fizyczna przestrzeń biblioteki*. Red. M. Wojciechowska. Gdańsk 2013.

projektów wielu gmachów bibliotecznych na całym świecie), rozwinięty i zaktualizowany przez Andrew McDonalda⁹. Według tych wytycznych w centrum zainteresowania powinien się przede wszystkim znajdować użytkownik i jego potrzeby, co pozwoli wykreować przestrzeń odpowiednią do zdobywania i dzielenia się wiedzą, czy prowadzenia badań naukowych. W przypadku BU na pierwszy plan wysunęła się jednak funkcjonalność i łatwość adaptacji pomieszczeń do różnych funkcji, co było warunkowane ograniczoną powierzchnią. Jak twierdzi Faulkner-Brown, należy także zadbać, aby planowany budynek był bezpieczny dla zbiorów i ludzi, a także przygotowany do implementacji nowych technologii informacyjnych. Co więcej, projektowana przestrzeń powinna ułatwiać interakcję między czytelnikami, a także zachęcać do korzystania z posiadanych zbiorów i oferowanych usług. Jednym z ważniejszych punktów omawianego dekalogu jest także dostępność i to nie tylko w znaczeniu przystosowania dla osób niepełnosprawnych, ale także stworzenia za pomocą środków architektonicznych wrażenia otwartości na odwiedzających. W sytuacji, w której obecnie znajduje się Biblioteka Uniwersytecka, jest on szczególnie istotny, ze względu m.in. na obecne trudności związane z korzystaniem ze zbiorów, a także planowaną lokalizację nowego gmachu w kampusie UwB, krytykowanego często za słabe skomunikowanie z centrum Białegostoku. Mimo to ważniejsze nawet wydaje się być jedenaste przykazanie, dodane przez McDonalda, tzw. czynnik *wow*. Łączy on w sobie wszystkie wymienione wyżej, odpowiednio zbalansowane wartości, przyczyniające się do stworzenia całości ucieleśniającej uniwersyteckiego ducha i porywającej umysł¹⁰.

Wśród innych tendencji panujących obecnie w architekturze bibliotek można wskazać również swoistą modę na elementy naturalne, takie jak: fontanny, zespolone z budynkami ogrody, czy wtapianie gmachów w otoczenie poprzez stosowanie przepuszczających dzienne światło materiałów, projektowanie otwartych schodów itp. O atrakcyjności nowoczesnych bibliotek świadczy jednak przede wszystkim wygoda korzystania z ich usług, co przekłada się w dużej mierze na prostotę i wielofunkcyjność

9 A. McDonald: *The Ten Commandments revisited: the Qualities of Good Library Space*. „Liber Quarterly” Vol. 16, nr 2 (2006). Tryb dostępu: <https://www.liberquarterly.eu/articles/10.18352/lq.7840/> [10 marca 2018].

10 Przydatne wskazówki, jak to osiągnąć, poparte przykładami dobrych i niezbyt udanych realizacji z całego świata, można znaleźć w ciekawej pracy Tomasza Kruszewskiego: *Przestrzenie biblioteki: o symbolicznej, fizycznej i społecznej obecności instytucji*. Toruń 2012.

planowanych przestrzeni. Z tego względu rezygnuje się ze zbędnych podziałów wewnętrznych, tym bardziej, że preferowany swobodny dostęp do zbiorów wymusza powrót do jednoprzestrzennej kompozycji wnętrza¹¹.

Cennych informacji na temat tego, jakie rozwiązania sprawdzają się w środowisku BU, dostarczyła uważna analiza kilku lat użytkowania poprzedniego gmachu mieszczącego się przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 14A. Został on wybudowany według projektu autorstwa Witolda Benedeka, Stanisława Niewiadomskiego, Krystyny Szypulskiej i Bożeny Staniszewskiej z Pracowni Architektonicznej BNS S.C.¹² Zastosowany w nim sposób organizacji przestrzeni był w dużej mierze inspirowany analogicznym dokumentem sporządzonym na potrzeby Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, w którym zaplanowano utworzenie trzech zespołów funkcjonalnych: zespołu udostępniania i informacji, zespołu pracowni i pomieszczeń dla pracowników oraz zespołu magazynów. Jak już wspomniano, powierzchnia użytkowa poprzedniej siedziby BU wynosiła około 8,3 tys. m² i obejmowała siedem kondygnacji. Magazyny zamknięte mogły pomieścić 860 tys. woluminów, a dla czytelników zaplanowano ponad 300 miejsc¹³. Nowością było wprowadzenie czytelni z wolnym dostępem do półek. Równocześnie działały jednak czytelnie tradycyjne, każda z własnym systemem rejestracji, co stanowiło dla czytelnika sporą niedogodność i utrudniało korzystanie z różnych typów zbiorów w jednym czasie.

Ponieważ system wolnego dostępu zdaje się generalnie odpowiadać użytkownikom BU¹⁴, a także staje się standardem wśród bibliotek akademickich w Polsce¹⁵, podjęto decyzję o zachowaniu go także w nowym

11 I. Osłowska: *Design i wielofunkcyjność...*, dz. cyt., s. 127-150.

12 Projekt ten wygrał ogłoszony w połowie 1998 r. konkurs.

13 H. Brzezińska-Stec: *Biblioteka Uniwersytecka w Białymstoku w nowej siedzibie*. „Bibliotekarz” 2007, nr 7/8(688), s. 41-42.

14 Takie stwierdzenia znalazły się w artykule opisującym Wolny Dostęp niedługo po jego otwarciu – K. Puksza, A. Spychała: *Wolny Dostęp w Bibliotece Uniwersyteckiej w Białymstoku*. „Bibliotekarz” 2001, nr 7/8(688), s. 33-35. Ogólną akceptację takiego systemu udostępniania zbiorów potwierdzały również indywidualne rozmowy z czytelnikami. Należy jednak podkreślić, że zdarzały się także głosy negatywne.

15 Jak jednak zaznacza H. Szczygieł, zastosowanie odpowiednich technicznych środków komunikacji wewnętrznej i transportu oraz daleko posunięta automatyzacja obsługi czytelnika przekłada się na znaczne skrócenie czasu realizacji zamówienia. Dzięki temu model biblioteki z zachowanym trójpodziałem przestrzeni i zamkniętym magazynem może konkurować z modelem biblioteki otwartej. Ponieważ wymaga to jednak sporego nakładu finansowego, w omawianym przypadku, by nadążać za światowymi trendami, zdecydowano się kontynuować ideę wolnego dostępu. Zob.: H. Szczygieł: *Rola bibliotekarza...*, dz. cyt., s. 156.

projekcie. Jednakże, by ułatwić korzystanie ze zbiorów, postanowiono nie wydzielać odrębnej przestrzeni przeznaczonej do udostępniania prezencyjnego czy wypożyczenia. Taka centralizacja wiązała się ponadto z oszczędnością przestrzeni, co stanowiło nadrzędne kryterium przy tak ograniczonym metrażu. Z przyjętego rozwiązania wynikała jednak kolejna trudność – utrzymanie porządku na półkach, jako że w zamysle czytelnicy miałyby uzyskać swobodny dostęp do możliwie największej liczby woluminów. Mimo stosowanych aktualnie oznaczeń i ustnego informowania o konieczności odkładania wykorzystanych pozycji na wyznaczone miejsca, nie wszyscy się do tego stosują. Problem ten mogłoby rozwiązać wprowadzenie możliwie najdalej posuniętej automatyzacji procesu kontroli ustawienia zbiorów, np. wdrożenie technologii *Radio-Frequency Identification* (RFID).

Przestrzeń poprzedniej siedziby BU organizowała zasada niekrzyżowania się dróg książki i czytelnika; funkcjonowały również oddzielne klatki schodowe i winda dla pracowników, co ułatwiało m.in. różnego rodzaju prace magazynowe bez zakłócania normalnego funkcjonowania biblioteki. W projektowanym budynku tego typu rozwiązanie zabierałoby tylko niezbędną przestrzeń, dostrzeżono jednak konieczność zaplanowania oddzielnego wejścia dla obsługi, usytuowanego przede wszystkim w pobliżu Oddziału Gromadzenia, którego dotychczasowa parterowa lokalizacja okazała się bardzo dobrym posunięciem (ułatwiała przede wszystkim odbiór zamówień). Sporym minusem poprzedniego gmachu było natomiast umiejscowienie na pierwszym piętrze Oddziału Opracowania oraz brak odpowiedniej przestrzeni magazynowej na przechowywanie darów czy ubytków. Ważną kwestią okazała się również konieczność zapewnienia łatwego dostępu do agend związanych bezpośrednio z obsługą użytkowników – jako przykład można tu przywołać Oddział Informacji Naukowej, którego usługi są kluczowe w dobie ciągle wzrastającej liczby źródeł wiedzy. W budynku przy ul. M. Skłodowskiej-Curie użytkownicy nierzadko mieli wymierne problemy z jego zlokalizowaniem, rozważano więc umieszczenie takiego stanowiska w nowym projekcie w obrębie planowanej Czytelni z Wolnym Dostępem.

Jak już wspomniano, w centrum wszelkiej działalności biblioteki powinien się znajdować czytelnik, nie można więc było zapominać o zapewnieniu odpowiednich przestrzeni do pracy różnym grupom odwiedzających. W poprzedniej siedzibie BU także zastosowano takie rozwiązanie – funkcjonowały kabiny pracy indywidualnej oraz pokój pracy zbiorowej, ich poważnym minusem była jednakże lokalizacja na terenie Czytelni

z Wolnym Dostępem¹⁶. Ponadto z kabin pracy indywidualnej mogli korzystać wyłącznie pracownicy naukowcy, natomiast według otrzymywanych informacji istniała potrzeba zapewnienia podobnej usługi innym grupom użytkowników, szczególnie doktorantom i studentom. Kolejną kwestią, którą należało dobrze przemyśleć, była funkcja biblioteki jako tzw. „trzeciego miejsca”, zyskująca coraz większe znaczenie ze względu na wzrastającą liczbę zbiorów udostępnianych cyfrowo. Jej realizacja w gmachu przy ul. M. Skłodowskiej-Curie okazała się dość niefortunna, jako że przestrzeń wypoczynkowa dla użytkowników została zlokalizowana na ostatniej kondygnacji, co przekładało się na jej znikome wykorzystanie. W nowym budynku należało zatem zadbać, by taka strefa, mieszcząca kawiarnię lub przynajmniej automaty z napojami i przekąskami oraz wygodne miejsca do siedzenia, znajdowała się w możliwie bliskiej odległości od głównego wejścia¹⁷. Ponadto, jak wskazują dotychczasowe doświadczenia, niezbędnym elementem biblioteki akademickiej jest własna przestrzeń wystawowa oraz sala audytoryjna pozwalające na szeroką działalność naukową czy edukacyjną.

W artykule podsumowującym pięć lat funkcjonowania w siedzibie przy ul. M. Skłodowskiej-Curie ówczesna dyrektor Halina Brzezińska-Stec podkreśliła konieczność zwracania uwagi na często pomijane detale, jak choćby zastosowanie w przestrzeniach czytelnianych wykładzin wyciszających. Wspomniała także o innych niedociągnięciach poprzedniego projektu: „Rozmieszczenie agend biblioteki miało miejsce w momencie opracowywania programu użytkowego gmachu, tak aby projekt architektoniczny uwzględniał przeznaczenie poszczególnych pomieszczeń. Już na etapie przygotowań okazało się jednak, że niektóre rozwiązania są mało funkcjonalne i należy je zmienić”¹⁸. By uniknąć podobnej sytuacji, sporo czasu poświęcono na przyjrzenie się obecnej strukturze organizacyjnej instytucji pod kątem jej dostosowania do szykujących się zmian, szczególnie planowanego połączenia dotychczas funkcjonujących oddzielnie Oddziału Udostępniania oraz Oddziału Czytelni Humanistycznej, a także utworzenia nowych agend, zgodnych z tendencjami obecnymi w bibliotekarstwie

16 Pokój pracy zbiorowej był oddzielony od terenu czytelni jedynie cienką ścianką, co powodowało, że hałas wywoływany przez pracującą w nim grupę był dobrze słyszalny na zewnątrz. Podobnie skonstruowane zostały kabiny pracy indywidualnej.

17 Wśród zgłaszanych przez pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej sugestii znalazły się również propozycje przeznaczenia dla użytkowników tarasu lub umieszczonego na dachu budynku ogrodu.

18 H. Brzezińska-Stec: *Biblioteka Uniwersytecka im. J. Giedroycia...*, dz. cyt., s. 52.

akademickim, w tym m.in. Oddziału Zasobów Cyfrowych obejmującego Repozytorium UwB (obecnie część Oddziału Informacji Naukowej) oraz pracowni digitalizacyjnej (obecnie w strukturze Zbiorów Specjalnych), a także powołania Sekcji Badań i Rozwoju, która miałaby zajmować się kształtowaniem i realizacją polityki rozwoju Biblioteki Uniwersyteckiej.

W procesie tworzenia projektu funkcjonalno-roboczego opierano się nie tylko na własnych doświadczeniach, ale przyglądano się również budynkom innych bibliotek. Takie postępowanie – szczególnie odwiedziny w placówkach pozwalających na rozwianie nurtujących wątpliwości (np. posiadających podobnej wielkości księgozbiór, o podobnym metrażu, oferujących usługę lub rozwiązanie, które planuje się wprowadzić we własnym budynku) – stwarza dodatkowo szanse ustrzeżenia się przed organizacyjnymi czy architektonicznymi wpadkami¹⁹. W tym celu korzystano z inspiracji zebranych w trakcie wizyt w nowo powstałych gmachach bibliotek uniwersyteckich w Polsce i za granicą. Przydatną wskazówką okazały się także dostępne w Internecie plany podobnej wielkości placówek, w tym na portalu ArchDaily²⁰. Nie można było również zapomnieć o potrzebach i oczekiwaniach samych użytkowników Biblioteki Uniwersyteckiej. Aby je dokładnie poznać, poddano analizie wpływające sugestie i zażalenia oraz częstotliwość odwiedzin w poszczególnych agendach, a także obserwowano nawyki czytelnicze korzystających. Ostatni element, który należało uwzględnić, to przygotowane przez kierowników zapotrzebowania każdego z oddziałów, zawierającego dane na temat liczby i powierzchni niezbędnych pomieszczeń oraz wymaganego wyposażenia.

Projekt funkcjonalno-użytkowy

W oparciu o zebrane informacje został opracowany wstępny projekt funkcjonalno-użytkowy²¹. Zakładał on powstanie dwukondygnacyjnego budynku, którego parter miałby mieć powierzchnię 1,7 tys. m², natomiast pierwsze piętro – 1156 m². Wszelkie agendy rozmieszczono tak, by uzyskać jak najwyższy stopień ergonomii i oszczędności czasu pracy

19 A. C. Dahlgren, O. Eigenbrodt, K. Latimer, S. Romero: *Key Issues in Building Design: how to get started in planning a Project*, s. 2. Tryb dostępu: <https://www.ifla.org/files/assets/library-buildings-and-equipment/Publications/key-issues-in-building-design-en.pdf> [21 września 2018].

20 Zob. *Library*. Arch. Daily. Tryb dostępu: https://www.archdaily.com/search/projects/categories/library?ad_name=flyout&ad_medium=categories [5 listopada 2018].

21 Zob. Załącznik.

pod względem obsługi czytelnika oraz realizacji procesów bibliotecznych. Na parterze zlokalizowano przede wszystkim zespół udostępniania (łącznie powierzchnia 800 m²), obejmujący czytelnię z wolnym dostępem do półek i centralną wypożyczalnię oraz zespół magazynowania zbiorów (łącznie powierzchnia 780 m²). Znalazł się tu również zespół wejścia i informacji (łącznie powierzchnia 75 m²), czyli miejsce pierwszego kontaktu czytelnika z biblioteką. W jego skład wszedł hol wejściowy ze stanowiskiem informacyjnym, szatnia oraz punkt ksero²². Ze względu na sąsiedztwo czytelni zrezygnowano z umieszczania w nim oddzielnych stanowisk z dostępem do bibliotecznego katalogu na rzecz automatów z kawą i przekąskami oraz innych form prowadzenia drobnej działalności handlowej.

Na terenie Czytelni z Wolnym Dostępem zaplanowano udostępnienie około 120 tys. woluminów²³ oraz umieszczenie 70-80 stanowisk przeznaczonych dla czytelników (w miarę możliwości zróżnicowanych pod względem formy i lokalizacji), kabin pracy indywidualnej i pokoju pracy zespołowej. Tuż obok wejścia do czytelni założono umiejscowienie punktu obsługi użytkownika, który miałby łączyć w sobie różne funkcje: przyjmowanie rewersów i wydawanie materiałów bibliotecznych, wypożyczanie i przyjmowanie zwrotów, udzielanie informacji. Dostrzeżono równocześnie konieczność częściowego odseparowania przestrzeni wypożyczalniańskiej w celu wytłumienia ewentualnych hałasów, na przykład za pomocą przeszklenia. Ponadto bezpośrednio z terenem czytelni oraz punktem obsługi miałyby sąsiadować przestrzeń magazynowa z wydzielonym magazynem zbiorów specjalnych.

Na drugiej kondygnacji zaplanowano umieszczenie zespołu pracowni bibliotecznych i bibliograficznych (łącznie powierzchnia 565 m²) dostosowanych do zapotrzebowania każdego z oddziałów. Szczególnie podkreślono konieczność sąsiedzowania ze sobą pomieszczeń przeznaczonych dla Oddziałów Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów, Oddziału Opracowania Zbiorów oraz Oddziału Wydawnictw Ciągłych, co zdecydowanie pozwoliłoby usprawnić realizację procesów bibliotecznych. Dodatkowo ulokowano tam czytelnię specjalistyczne projektowanego Oddziału Informacji i Promocji (czyli obecnego Oddziału Informacji Naukowej) oraz Centrum

22 Była to jedna z możliwych lokalizacji punktu ksero. Jego umiejscowienie dopuszczano także na wyższej kondygnacji, w obrębie strefy wypoczynkowej użytkowników.

23 Takie rozwiązanie zostało podyktowane nie tylko, jak wspomniano wcześniej, chęcią odpowiedzi na zapotrzebowanie i preferencje użytkowników, ale i faktem, że wszystkie posiadane przez Bibliotekę Uniwersytecką zbiory nie zmieściłyby się w planowanej przestrzeni magazynowej.

Dokumentacji Europejskiej, a także salę konferencyjną, hol wystawienniczy z zapleczem i Gabinet Ryszarda Kaczorowskiego Ostatniego Prezydenta RP na Uchodźstwie (z możliwością reorganizacji przestrzeni na potrzeby imprez okolicznościowych).

Tuż obok zaplanowano umieszczenie przestrzeni wypoczynkowej dla użytkowników, przy czym zaznaczono konieczność jej bezpośredniego połączenia z czytelnią, najlepiej za pomocą odrębnych schodów. Takie rozwiązanie pozwoliłoby oddzielić przestrzeń społeczną od naukowej, jak i usprawnić komunikację między piętrami. Zespół administracyjno-socjalny (o łącznej powierzchni niemal 300 m²) w postaci pomieszczeń dyrekcji wraz z sekretariatem, pomieszczeń gospodarczych, pomieszczeń socjalnych dla pracowników i biura administratora budynku, został odpowiednio podzielony pomiędzy obydwie kondygnacje.

Wstępny projekt funkcjonalno-użytkowy został także uzupełniony o inne niezbędne dane, w tym szczegółowy opis infrastruktury teletechnicznej, z podziałem na poszczególne pomieszczenia oraz specyfikację regałów kompaktowych, wytyczne w zakresie sposobów wykończenia ścian i podłóg (kolorystyka, technika wykończenia, rodzaj użytych materiałów). Podkreślono, że budynek i jego wnętrze powinny nawiązywać stylistyką do architektury kampusu (z dopuszczalnymi odstępstwami m.in. w magazynie Zbiorów Specjalnych czy Pracowni Digitalizacji Zbiorów), przy czym zaznaczono m.in. konieczność pokrycia podłogi w przestrzeniach czytelnianych wyciszającą wykładziną dywanową. Ewentualne nowe wyposażenie, mające uzupełnić już posiadane przez bibliotekę meble i sprzęty, powinno nawiązywać do wciąż stosowanych przez instytucję elementów wizualizacji, w tym do charakterystycznych dla niej kolorów: białego, szarego, zieleni butelkowej i pomarańczowego).

Prace nad treścią dokumentu, który ostatecznie otrzymał nazwę *Ogólne i szczegółowe wytyczne Użytkownika do programu funkcjonalno-użytkowego budynku Biblioteki Uniwersyteckiej*, zostały zakończone w październiku 2016 r. Stanowił on jeden z załączników ogłoszonego dwa miesiące później przetargu nieograniczonego *Opracowanie dokumentacji budowy Biblioteki Uniwersyteckiej w kampusie Uniwersytetu w Białymstoku oraz pełnienie nadzoru nad realizacją obiektu*. W warunkach zaznaczono, że poszukuje się wykonawcy z odpowiednim doświadczeniem zawodowym i umiejętnościami, aczkolwiek nie było konieczne posiadanie w dorobku projektu budynku bibliotecznego. Na kryteria oceny kandydatów składały się: cena ofertowa brutto (60% oceny całościowej), termin wykonania (20%) oraz doświadczenie osób skierowanych do realizacji zamówienia (20%).

Rozstrzygnięcie przetargu

Rozstrzygnięcie przetargu nastąpiło pod koniec stycznia 2017 r. Swoje oferty w wyznaczonym terminie złożyło ośmiu wykonawców z całej Polski, w tym dwóch z Białegostoku. Najlepszą, na kwotę 464 940,00 zł brutto²⁴, przedłożyła firma DEMIURG sp. z o.o. spółka komandytowa z siedzibą przy ul. Franciszka Lubeckiego 2 w Poznaniu. 28 marca 2017 r. Uniwersytet w Białymstoku podpisał z nią umowę na wykonanie przedmiotu zamówienia w dwóch etapach – pierwszy z nich obejmował przygotowanie koncepcji i dokumentacji, natomiast drugi, pełnienie nadzoru autorskiego w toku realizacji inwestycji. Projektant otrzymał dziewięć miesięcy na realizację pierwszego etapu prac, w którym zostały wyodrębnione cztery podetapy: przygotowanie w ciągu trzydziestu dni dwóch wariantów koncepcji urbanistyczno-architektonicznej, różniących się od siebie kształtem bryły oraz kolorystyką elewacji budynku, wykorzystanych materiałów, sposobem zagospodarowania terenu (1A), przygotowanie koncepcji funkcjonalno-użytkowej propozycji wybranej przez Uniwersytet w Białymstoku (1B), przygotowanie projektu budowlanego (1C) oraz skompletowanie całości dokumentacji (1D).

Dodatkowo rektor UwB powołał zespół ekspercki, który przez cały okres realizacji etapu pierwszego miał ściśle współpracować z projektantem. Na jego czele stanęli Prorektor ds. Kształcenia prof. dr hab. Wojciech Śleszyński oraz Kanclerz Uniwersytetu w Białymstoku mgr Tomasz Zalewski, a wśród członków – oprócz reprezentantów działów technicznych – znaleźli się także bibliotekarze: Dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia mgr Halina Brzezińska-Stec, jej zastępcy oraz przedstawiciel pracowników. Pierwsze spotkanie zespołu z wykonawcą, w celu ustalenia zasad przyszłej współpracy, odbyło się już w dniu zawarcia umowy. Przy tej okazji przedstawiciele firmy DEMIURG wyrazili bardzo pozytywną opinię o przygotowanym przez bibliotekarzy projekcie funkcjonalno-użytkowym stwierdzając, że jego szczegółowość już na wczesnym etapie znacząco ułatwiła opracowanie pewnych schematów projektowych związanych z rozplanowaniem konkretnych przestrzeni, agend i funkcji. Dalsze uzgodnienia omawiano już za pośrednictwem poczty elektronicznej, również przy udziale reprezentantów Biblioteki ze wspomnianego zespołu eksperckiego. Wiązały się one m.in. z dookreśleniem

---

24 *Informacja z otwarcia ofert*, s. 2. Tryb dostępu: <http://dzp.uwb.edu.pl/ogl/Dzp-32-U-2016inf.pdf> [5 listopada 2018].

informacji zawartych w dokumencie *Ogólne i szczegółowe wytyczne Użytkownika do programu funkcjonalno-użytkowego budynku Biblioteki Uniwersyteckiej*, głównie w zakresie powierzchni użytkowej niektórych agend bibliotecznych.

W kwietniu 2017 r. wykonawca przedstawił dwie koncepcje urbanistyczno-architektoniczne przygotowane przez Rafała Murata i Inge Rolek, nazwane odpowiednio „biblioteką otwartą” i „biblioteką atrialną”, w których odzwierciedlono główne założenia formy i rozplanowania bryły proponowanych obiektów. W obu przypadkach punkt wyjścia stanowiło stylistyczne nawiązanie do istniejących już w kampusie czterech budynków wydziałowych, skupionych wokół Placu Syntezy Nauk i wzniesionych w ramach pierwszego etapu planu zagospodarowania przestrzennego nowego miasteczka uniwersyteckiego. Istotnymi warunkami decydującymi o formie przyszłej siedziby biblioteki były także: precyzyjne wskazanie lokalizacji obiektu na wschód od gmachu Wydziału Fizyki i przylegającego do niego Uniwersyteckiego Centrum Kultury oraz nakaz wygięcia elewacji frontowej w łuk, tak aby kontynuowała ona okrąg wokół tzw. Placu Słonecznego (w centrum którego planowana jest budowa obserwatorium astronomicznego) zapoczątkowany przez wspomniane Uniwersyteckie Centrum Kultury.

Pierwsza z koncepcji zakładała wybudowanie gmachu złożonego z trzech zestawionych ze sobą brył: frontowej wygiętej w łuk oraz przylegających do niej od wschodu i zachodu dwóch wydłużonych skrzydeł na rzucie prostokąta. Dzięki takiemu układowi stworzono wrażenie otwartości. Zostało ono wzmocnione umieszczonym na zapleczu biblioteki dużym patio, z niewielkimi formami architektonicznymi oraz stawami. Otwartość budynku wyrażała się także w przeszkleniu elewacji frontowej oraz dużych oknach w elewacjach bocznych, które nie tylko doświetlały wnętrze, ale i umożliwiały zajrzenie do pomieszczeń czy czytelni bez wchodzenia do środka. Dzięki osadzonym w niszach oknom w parterze, gdzie planowano zasadzić roślinność, udało się osiągnąć efekt przenikania otaczającego krajobrazu do wnętrza gmachu. Nowa siedziba biblioteki, niższa od pozostałych obiektów tworzących kampus, miała mieć ponadto wyraźnie zaakcentowane podziały horyzontalne, złagodzone rytmiczną kompozycją złożoną z jednopoleciowych okien oraz stref tynkowanych połączonych z charakterystycznymi wertykalnymi żyłkami. Elewacje planowano otynkować oraz wykończyć drewnem.

Układ skrzydłowy budynku odzwierciedlał jego wewnętrzne rozplanowanie: w części frontowej i w skrzydle zachodnim zamierzano umieścić

strefy czytelnicze oraz ekspozycyjno-konferencyjne, a w skrzydle wschodnim – magazynowe i biurowe. Dzięki temu przestrzenie czytelnika i pracownika nie krzyżowałyby się, a droga książki w procesie bibliotecznym uległaby znacznemu skróceniu. Taki rozkład pomieszczeń stanowił bezpośrednie nawiązanie do *Ogólnych i szczegółowych wytycznych Użytkownika do programu funkcjonalno-użytkowego budynku Biblioteki Uniwersyteckiej*, w którym magazyn i czytelnia zostały umieszczone na tej samej kondygnacji, a na ich styku miał się znaleźć punkt obsługi użytkownika pozwalający na jednoczesną realizację zamówień wypożyczalnych.

Pojawienie się w nazwie drugiej koncepcji słowa: „atrialna”, wynikało z jej podstawowego założenia, jakim było wybudowanie dwukondygnacyjnej biblioteki na planie centralnym, posiadającej wewnętrzne półprywatne atrium. Miało ono stanowić przestrzeń rekreacyjną oraz organizacyjną, przenikającą się z otaczającą je czytelnią oraz innymi strefami usługowymi, dostępną dla osób odwiedzających instytucję. Autorzy koncepcji napisali w uzasadnieniu, że całości: „[...] przyświecał cel użycia jak najmniejszej ilości środków do przekazania maksimum treści, a przede wszystkim zapewnienia odpowiedniego komfortu i funkcjonalności. Jako priorytetowe w koncepcji potraktowano utworzenie przyjaznych przestrzeni sprzyjających pracy i nauce, przy zminimalizowaniu kosztów budowy i utrzymania budynku oraz samej powierzchni obiektu”²⁵. W efekcie nowa siedziba BU miała się składać z dwóch brył ustawionych jedna na drugiej, w których odpowiednio rozmieszczono najważniejsze przestrzenie: na parterze, zaplanowanym jako szeroka podstawa dla mniejszego powierzchniowo piętra, znalazły się strefy pracownicza i magazynowa, a na piętrze – strefy: czytelnicza, ekspozycyjna, konferencyjna oraz informacyjno-naukowa. Ponadto pierwsza kondygnacja została częściowo zlokalizowana poniżej poziomu gruntu, co miało na celu wkomponowanie jej w otoczenie biblioteki, zaprojektowane jako otwarty teren rekreacyjny. Jednocześnie takie zagospodarowanie przestrzeni wokół budynku umożliwiłoby w przyszłości rozbudowę obiektu w kierunku północnym o dodatkową część magazynową.

Parter budynku to przede wszystkim usytuowany centralnie magazyn. Wokół niego zostały zlokalizowane pomieszczenia biurowe wszystkich agend wewnętrznych biblioteki (niezwiązanych z bezpośrednią obsługą użytkownika, odpowiedzialnych m.in.: za gromadzenie i opracowanie

25 Cytat pochodzi z plansz prezentujących koncepcje nowego gmachu, zaprezentowanych w kwietniu 2017 r. przez wykonawcę. Plansze przechowywane są obecnie w zasobach Biblioteki Uniwersyteckiej im. Jerzego Giedroycia.

zbiorów oraz zasoby cyfrowe współtworzone lub kupowane przez bibliotekę), dzięki czemu bibliotekarze mieliby zapewniony bezpośredni dostęp do zgromadzonych w nim zbiorów. Ponadto biura przeznaczone dla poszczególnych oddziałów zostały połączone amfiladowo, co miało zapewniać łatwy kontakt między ich pracownikami. Od frontu zaplanowano obszerny hol wystawienniczo-rekreacyjny oraz stanowisko wypożyczalni, będące niejako pierwszym i najważniejszym punktem w relacji biblioteka-użytkownik, a jego zlokalizowanie przy głównym magazynie pozwoliłoby na niemal natychmiastowe realizowanie zamówień.

Wyższą kondygnację zaplanowano jako pięciokąt, którego trzy boki miały pokrywać się z obrysem bryły parteru, a w jego wnętrzu umieszczono przeszklone atrium, rozszerzające powierzchnię czytelnicy o dodatkowy teren rekreacyjny i jednocześnie w sposób naturalny ją doświetlające. Podwyższenie piętra oraz przeznaczenie części jego dachu na potrzeby różnych systemów technicznych pozwoliło na zróżnicowanie wysokości czytelnicy oraz wprowadzenie w niej półpiętra w formie antresoli. Takie rozwiązanie, proste i łatwe do zrealizowania przy niskim nakładzie środków, umożliwiło zwiększenie powierzchni Czytelnicy z Wolnym Dostępem do zbiorów – wydzielono w niej nową przestrzeń, którą można aranżować niezależnie od pozostałych stref czytelniczych. Z holu na piętro zostały poprowadzone dwie klatki schodowe: jedna bezpośrednio do czytelnicy, druga zaś do przestrzeni konferencyjnej i informacyjno-użytkowej, gdzie zaplanowano salę konferencyjną i ekspozycję Gabinetu Ryszarda Kaczorowskiego, a także inne agendy zajmujące się obsługą użytkowników: Punkt Dostępu do Wiedzy (w postaci sali komputerowej, przeznaczonej również na potrzeby szkoleń) oraz Pracownię Dokumentacyjną (planowane do wydzielenia z Oddziału Informacji Naukowej w wyniku reorganizacji struktury BU w nowym gmachu) i Centrum Dokumentacji Europejskiej.

Obydwie przedstawione koncepcje zostały następnie poddane analizie zarówno przez przedstawicieli władz rektorskich i Działu Inwestycyjno-Remontowego, jak i pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej (z których wszyscy mieli możliwość zapoznania się z nimi oraz wyrażenia uwag). Zdania co do wyboru ostatecznego projektu były początkowo podzielone, ponieważ budynek biblioteki otwartej wydawał się posiadać bardziej ergonomiczny układ (magazyn i czytelnicy na tym samym poziomie, wypożyczalnia na granicy stref), być lepiej doświetlonym i dawać większe możliwości co do organizacji wydarzeń bibliotecznych i kulturalnych. Zwracano jednak uwagę na niewielką powierzchnię czytelnicy, niekorzystne ułożenie pokoi pracy indywidualnej oraz strefy wejściowej (hol

oraz prowadzące na piętro winda i schody zostały umieszczone wewnątrz strefy czytelnianej), czy niedogodności wynikające z otwarcia przestrzeni wystawienniczo-konferencyjnej przy pomocy balkonu na położoną poniżej czytelnię. Z kolei w przypadku biblioteki atrialnej wysuwano zastrzeżenia szczególnie co do zbyt ciasnej i ciemnej, pozbawionej okien strefy czytelnianej, w której dzienne światło docierało jedynie przez przeszklenia atrium. Ponadto zwracano uwagę na źle zakomponowany układ czytelnii i pomieszczeń konferencyjnych oraz agend usługowych, co przekładało się na niepełne wykorzystanie i tak niewystarczającej powierzchni projektowanego gmachu. Te względy zaważyły na tym, że pierwotnie zdecydowana większość opinii sugerowała wybór koncepcji biblioteki otwartej. Ostatecznie na wniosek dyrekcji zostały opracowane dwa stanowiska Biblioteki Uniwersyteckiej w sprawie obydwu koncepcji, przy czym końcową decyzję uzależniono od głosów pozostałych członków zespołu eksperckiego i władz rektorskich.

Podczas spotkania członków zespołu eksperckiego, które odbyło się w kwietniu 2017 r. zdecydowano się na realizację koncepcji biblioteki atrialnej. Na jej korzyść przemawiały przede wszystkim niższe koszty budowy oraz późniejszego utrzymania budynku, ale także pewne rozwiązania techniczne i podziały wewnętrzne poszczególnych stref biblioteki, które po odpowiednim przepracowaniu mogły dać pozytywny efekt. Ważnym argumentem okazała się także architektura projektowanego gmachu, znacznie lepiej nawiązująca do już istniejących w kampusie obiektów, a także możliwość jego rozbudowy w przyszłości o nowe przestrzenie magazynowe. Kolejnym etapem było dostosowanie wybranej koncepcji do potrzeb Biblioteki Uniwersyteckiej oraz stworzenie projektu budowlanego. Należy podkreślić, że w tej fazie szczególnie ważną rolę odgrywali będący członkami zespołu eksperckiego bibliotekarze, którzy na bieżąco opiniowali istotne kwestie techniczne i organizacyjne, bazując na doświadczeniach wyniesionych z dekady użytkowania poprzedniego gmachu przy ul. M. Skłodowskiej-Curie. Wszelkich uzgodnień dokonywano za pomocą przesyłanych pocztą elektroniczną pism oraz podczas oficjalnych spotkań przedstawicieli firmy DEMIURG z zespołem eksperckim Uniwersytetu w Białymstoku.

Porównanie koncepcji biblioteki atrialnej oraz ukończonego na początku 2018 r. projektu budowlanego pozwala dostrzec zakres przekształceń przestrzenno-użytkowych, kluczowych z punktu widzenia późniejszego funkcjonowania biblioteki. Pierwszy dokument jedynie zarysowywał podziały wewnętrzne przyszłej siedziby BU, ale już na tym etapie dostrzeżono

trudność związaną z utrzymaniem wyjściowej powierzchni całkowitej, wynoszącej 3,2 tys. m². Przystępując do prac nad projektem budowlanym, należało więc zrewidować powierzchnie, które ustalono w *Ogólnych i szczegółowych wytycznych Użytkownika do programu funkcjonalno-użytkowego budynku Biblioteki Uniwersyteckiej* oraz odpowiedzieć na pytanie: czy w kontekście zaproponowanej koncepcji wszystkie zaplanowane w nim pomieszczenia powinny być utrzymane. W pierwszej kolejności zdecydowano się włączyć powierzchnię wystawową do holu wejściowego, w konsekwencji czego zaczął on pełnić rolę nie tylko czysto użytkową, ale i rekreacyjną, kulturalną oraz ekspozycyjną. Zrezygnowano także z odrębnej czytelnicy Centrum Dokumentacji Europejskiej, umieszczając jej księgozbiór w Czytelni Wolnego Dostępu. Optymalizacji poddano także kilka innych pomieszczeń, co pozwoliło uzyskać metry niezbędne do zwiększenia metrażu magazynu oraz czytelnicy.

Na parterze została zachowana lokalizacja pierwotnie umiejscowionych tam Oddziałów: Udostępniania Zbiorów, Opracowania Zbiorów, Wydawnictw Ciągłych, Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów oraz zespołu dyrekcji po zachodniej stronie magazynu, natomiast Sekcja Automatyzacji, Pracownia Digitalizacji i Oddział Zasobów Cyfrowych (mający powstać po reorganizacji biblioteki w przyszłości) zostały po stronie wschodniej. Pozostałe przestrzenie wymagały jednak różnych przekształceń. Zmieniono przykładowo położenie głównego wejścia, umieszczonego pierwotnie na wprost stanowiska wypożyczalni, na boczne, dodając wiatrołap i wydzielając miejsce na automatyczną wrzutnię. Uzgodniono także wielkość i położenie łazienek dla użytkowników i bibliotekarzy, pokoju socjalnego, powierzchni szatni oraz lokalizacji i metrażu portierni. Poważniejsze przekształcenia nastąpiły w obrębie stanowiska wypożyczalni – zmodyfikowano powierzchnie i funkcje sąsiadujących z nim pomieszczeń, przeniesiono pokój magazynierów poza strefę magazynową, wydzielono magazyny podręczne Oddziału Gromadzenia i Opracowania Zbiorów oraz Pracowni Dokumentacyjnej (wydzielonej z Oddziału Informacji Naukowej), stanowiące jednocześnie zaplecze techniczno-organizacyjne przestrzeni ekspozycyjnej w holu. Uznając za słuszną sugestię projektantów, według której stanowisko wypożyczalni zlokalizowano w holu wejściowym, zgłaszano mimo to poprawki dotyczące metrażu, formy zaproponowanej lady, konieczności zainstalowania dodatkowego oświetlenia i zastosowania odpowiedniej wykładziny. Wszelkie zmiany miały na celu wyraźne oddzielenie tej strefy od przestrzeni ogólnie dostępnej. Zmieniono także rozmieszczenie pokoi zespołu dyrekcji, dodając magazynek podręczny oraz aneks kuchenny,

wspomagające pracę sekretariatu (których brak szczególnie odczuwano w poprzedniej siedzibie biblioteki). Pewne sugestie bibliotekarzy dotyczyły także pomieszczenia Pracowni Digitalizacji Zbiorów, gdzie wydzielono ciemnię pozwalającą na digitalizację dokumentów w stałych warunkach oświetleniowych. Dzięki przesunięciom kilku ścian uzyskano również dodatkowy pokój biurowy, który przeznaczono na potrzeby wypożyczalni międzybibliotecznej.

Dużo uwagi poświęcono ważnej kwestii magazynu zbiorów, a przede wszystkim odpowiedniego ustawienia w nim regałów kompaktowych. Należało to pomieszczenie zaprojektować w taki sposób, aby pomieścić w nim wszystkie zbiory biblioteczne²⁶, a jednocześnie pozostawić wystarczającą ilość miejsca na nowe wpływy w perspektywie kilku kolejnych dekad. Te same trudności dotyczyły wydzielonego w jego obrębie mniejszego magazynu zbiorów specjalnych. Ostatecznie, również dzięki sugestiom firmy zewnętrznej zajmującej się dostarczaniem regałów kompaktowych, udało się uzyskać około 14 tys. m.b. półek, co daje możliwość zmagazynowania ponad 500 tys. woluminów książek i czasopism. Ponadto w obydwu magazynach zaprojektowano systemy wentylacyjne zgodne ze standardem *PN-ISO 11799 Informacja i dokumentacja – wymagania dotyczące warunków przechowywania materiałów archiwalnych i bibliotecznych*.

Niemalą pracą wymagało także odpowiednie rozplanowanie piętra i antresoli. W pierwszej kolejności należało zmaksymalizować powierzchnię czytelnicy, co stało się możliwe nie tylko dzięki wspomnianej już rezygnacji z odrębnej czytelnicy Centrum Dokumentacji Europejskiej, ale także zmianie położenia sali konferencyjnej, Gabinetu Ryszarda Kaczorowskiego oraz pokoiów Punktu Dostępu do Wiedzy i Pracowni Dokumentacyjnej. Zostały one umieszczone w części południowej i zachodniej piętra, gdzie utworzyły obszar konferencyjno-szkoleniowy. Dodatkowo oddzielono tę strefę od przestrzeni czytelnicy za pomocą przeszkleń oraz niezależnych drzwi, a z parteru poprowadzono odrębny ciąg schodów, co pozwoliło na jej uniezależnienie od godzin funkcjonowania głównych agend udostępniania. Co więcej, na wniosek bibliotekarzy, sala konferencyjna została połączona ścianą przesuwaną z Gabinetem oraz zaopatrzona w zaplecze magazynowe. Korytarz oddzielający te pomieszczenia od pokoiów Punktu Dostępu do Wiedzy i Pracowni Dokumentacyjnej zespolonego z salą szkoleniową, potraktowano natomiast jako przestrzeń kateringową oraz

---

26 Z wyjątkiem około 120 tys. woluminów, które planowo miały znaleźć się w Czytelnicy z Wolnym Dostępem.

dotatkową przestrzeń ekspozycyjną, którą w okresie sprzyjających warunków atmosferycznych będzie można poszerzać o teren atrium. W pobliżu zespołu konferencyjno-szkoleniowego projektanci umieścili toalety, zaś uzyskaną w wyniku powyższych przekształceń powierzchnię wykorzystano na przeszklony i wyciszony pokój pracy zespołowej, umieszczony w pobliżu wejścia do Czytelni z Wolnym Dostępem.

Po zmianach ostateczna przestrzeń czytelni liczyła wraz z antresolą ponad 850 m². Została maksymalnie wykorzystana pod regały na książki, które umieszczono bezpośrednio pod antresolą, oraz stoliki dla czytelników ustawione wzdłuż przeszkleń atrium, co miało zapewnić korzystającym odpowiednią ilość dziennego światła. Na wprost wejścia do czytelni umieszczono punkt obsługi użytkownika połączony windą z magazynem i stanowiskiem wypożyczalni na parterze. Tu także zaplanowano urządzenia *self-check* do samodzielnych wypożyczeń oraz stanowiska komputerowe z dostępem do katalogów. Na wniosek bibliotekarzy władze rektorskie wyraziły zgodę na zwiększenie powierzchni antresoli o 50 m². Uzyskaną powierzchnię wykorzystano na organizację niezbędnych pokoi pracy indywidualnej i ustawienie kolejnych regałów z książkami oraz stolików.

Konieczną zmianą było również wymuszenie na projektancie wprowadzenia otworów okiennych w ścianach zewnętrznych drugiej kondygnacji, dzięki czemu zarówno pomieszczenia zespołu konferencyjno-szkoleniowego, jak i część Czytelni z Wolnym Dostępem zostały dodatkowo doświetlone²⁷.

W czasie powstawania końcowego projektu nowej siedziby biblioteki miały miejsce w Białymstoku potężne ulewy, które wyrządziły znaczne szkody istniejącym już w kampusie budynkom oraz tamtejszym bibliotekom wydziałowym. Sugestie bibliotekarzy i pracowników działu technicznego spowodowały wprowadzenie w atrium pewnych modyfikacji, w tym obniżenie jego poziomu w stosunku do płaszczyzny czytelni oraz powiększenie odpływów wody.

Podczas pracy nad projektem budowlanym pamiętano również o użytkownikach niepełnosprawnych, starając się ułatwić im korzystanie ze zbiorów poprzez m.in. unikanie progów, obniżenie lad punktów obsługi użytkowników czy planowane jaskrawe oznaczenia. Wiele pracy włożono w dopracowanie detali, które w innym wypadku mogłyby w codziennym funkcjonowaniu biblioteki okazać się uciążliwe. Bibliotekarze dbali

²⁷ Początkowo dzienne światło miało wpadać do wnętrza biblioteki jedynie poprzez przeszklenia atrium.

o zapewnienie odpowiedniej liczby i lokalizacji punktów oświetleniowych, gniazd elektrycznych, komputerowych i AV, florboksów czy kamer CCTV; decydowali także o tym, które pomieszczenia powinny być dostępne za pomocą kart magnetycznych.

Jak przedstawiono w niniejszym artykule, wszystkie osoby zaangażowane w powstawanie projektu budowlanego nowego gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej dołożyły wszelkich starań, by końcowy rezultat był jak najlepiej dostosowany do potrzeb instytucji oraz aktualnych trendów w bibliotekarstwie akademickim. W podsumowaniu warto jednak poszukać odpowiedzi na kilka pytań. Czy udało się osiągnąć zamierzony cel i stworzyć budynek odpowiedni dla potrzeb tej instytucji? Co można było zrobić inaczej, a co zostało pominięte? Czy wypracowany projekt podąża za najnowszymi trendami w zakresie budownictwa bibliotecznego? Czy planowany budynek spełni potrzeby współczesnego użytkownika? Czy większe zmiany lub przebudowy w przyszłości będą możliwe?

Jak podkreśla Iwona Osłowska: „Budynek biblioteki [...] powinien być dobrze zlokalizowany, przestrzenny, oświetlony światłem naturalnym, ciekawy pod względem wystroju wnętrza, zabezpieczony, przygotowany na różne kategorie czytelników, wielofunkcyjny, efektywny, ekonomiczny, dobrze wyposażony i możliwy do rozbudowy”²⁸. Zdaje się, że w planowanej siedzibie Biblioteki Uniwersyteckiej, dzięki ścisłej współpracy osób zaangażowanych w powstanie projektu, uda się większość z tych warunków spełnić. Na początkowym etapie zbierania informacji z pewnością zabrało szerszych konsultacji ze studentami i pracownikami UwB, jako przyszłymi głównymi użytkownikami projektowanego budynku, na przykład za pomocą ankiety internetowej. Jak zaznaczono na początku, były one dość wyrywkowe. Z drugiej strony, biorąc pod uwagę ponad dwukrotnie mniejszą w porównaniu z poprzednim gmachem, powierzchnię użytkową oraz ograniczony budżet, można uznać za sukces, że udało się uwzględnić w projekcie sporą część zgłoszonych sugestii.

Najważniejszym w tym momencie pytaniem jest jednak to: jak szybko uda się zrealizować projekt przygotowany z taką starannością. Pierwszy przetarg na jego wykonawcę nie został rozstrzygnięty, kolejny zapowiedziano na koniec 2018 r. Istnieje niebezpieczeństwo, że przeciągające się formalności, a potem trwająca kilka lat budowa spowodują, iż wybrane rozwiązania, obecnie nowoczesne i z perspektywami, zestarzeją się,

---

28 I. Osłowska: *Design i wielofunkcyjność...*, dz. cyt., s. 135.

i gotowy gmach nie będzie spełniał swoich zadań w nowej rzeczywistości bibliotecznej.

***

Już po złożeniu artykułu do druku w kwestii budowy nowego gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej zaszły istotne zmiany. Na początku 2019 r. odbył się ponowny przetarg, zakończony wyłonieniem wykonawcy, którym zostało przedsiębiorstwo „BUDIMEX”. W maju 2019 r. rozpoczęto prace budowlane, a ich zakończenie zaplanowane jest na pierwszą połowę 2020 r.

Załącznik

Ogólne i szczegółowe wytyczne Użytkownika do programu funkcjonalno-użytkowego budynku Biblioteki Uniwersyteckiej

Biblioteka Uniwersytecka realizuje podstawową działalność biblioteczną poprzez:

- gromadzenie i opracowanie zbiorów (w tym baz oraz wydawnictw elektronicznych);
- udostępnianie prezencyjne w czytelniach i wypożyczanie zbiorów na zewnątrz;
- zakup i udostępnianie czasopism;
- działalność informacyjną i promocyjną;
- działalność naukowo-dydaktyczną (np. szkolenia biblioteczne, kształcenie podyplomowe) i badawczo-rozwojową.

Poprawna, a przede wszystkim sprawna i szybka realizacja zadań bibliotecznych wymaga, aby wszystkie agendy Biblioteki Uniwersyteckiej były skupione w jednym miejscu i miały ze sobą bezpośredni kontakt. Dotychczasowa struktura Biblioteki, kontynuująca podziały wypracowane w okresie pracy w poprzednim gmachu przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 14A, powinna być zreorganizowana i dostosowana do nowego budynku. Wstępny projekt nowej struktury organizacyjnej Biblioteki Uniwersyteckiej w nowym budynku zakłada istnienie następujących podstawowych oddziałów i sekcji oraz agend:

1. Dyrektor i zastępca dyrektora z pionem administracyjno-gospodarczym i sekretariatem.
2. Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów.
3. Oddział Opracowania Zbiorów.
4. Oddział Wydawnictw Ciągłych.
5. Oddział Udostępniania Zbiorów (czytelnia wolnego dostępu, wypożyczalnia, magazyny).

6. Oddział Informacji Naukowej i Promocji.
7. Oddział Zasobów Cyfrowych (Repozytorium UwB i Pracownia Digitalizacji Zbiorów).
8. Sekcja Badań i Rozwoju.
9. Sekcja Informatyzacji i Wdrożeń.
10. Centrum Dokumentacji Europejskiej.
11. Sala konferencyjna z zapleczem technicznym i przestrzenią wystawienniczą.
12. Ekspozycja Gabinetu Ryszarda Kaczorowskiego Ostatniego Prezydenta II RP na Uchodźstwie.

Do czerwca 2015 r. agendy Biblioteki Uniwersyteckiej mieściły się w gmachu przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 14A, gdzie realizowane były wszystkie podstawowe zadania biblioteki. Do swojej dyspozycji Biblioteka Uniwersytecka miała około 5,6 tys. m² powierzchni użytkowej. W wyniku sprzedaży gmachu i rozproszenia agend Biblioteki oraz miejsc realizacji poszczególnych zadań od października 2015 r. Biblioteka Uniwersytecka ma do swojej dyspozycji około 2,4 tys. m² w czterech budynkach kampusu, w budynku przy ul. Akademickiej 2 i w magazynach przy ul. Świerkowej i Pogodnej.

Przy założeniu, że Biblioteka Uniwersytecka będzie mieściła się w budynku o maksymalnej powierzchni 3,2 tys. m² netto, przewiduje się następujące rozlokowanie poszczególnych agend w nowym gmachu:

I kondygnacja	1700 m²
1.1. Szatnia	20 m ²
1.2. Hol wejściowy ze stanowiskiem informacyjnym	50 m ²
1.3. Magazyny wydawnictw zwartych, czasopism i zbiorów specjalnych	700 + 80 m ²
1.4. Czytelnia z Wolnym Dostępem do półek, z wydzieloną przestrzenią wypożyczalni, punktem obsługi czytelnika, kabinami pracy indywidualnej i pokojem pracy zespołowej	800 m ²
1.5. Pomieszczenia gospodarcze/magazyny	45 m ²
1.6. Punkt ksero	5 m ²
1.7. Toalety	
 II kondygnacja	 1156 m²
2.1. Zespół Dyrekcji z sekretariatem (4 pokoje)	90 m ²

2.2. Administrator budynku	16 m ²
2.3. Centrum Dokumentacji Europejskiej z zapleczem biurowym	70 m ²
2.4. Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów	50 m ²
2.5. Oddział Opracowania Zbiorów	50 m ²
2.6. Oddział Wydawnictw Ciągłych	50 m ²
2.7. Magazyn podręczny	30 m ²
2.8. Oddział Udostępniania Zbiorów (pokoje biurowe oraz wypożyczalnia międzybiblioteczna)	50 m ²
2.9. Oddział Zasobów Cyfrowych:	
2.9.1. Pracownia Zasobów Cyfrowych (2 pomieszczenia po 20 m ²)	40 m ²
2.9.2. Pracownia Digitalizacji Zbiorów	50 m ²
2.10. Oddział Informacji Naukowej i Promocji:	
2.10.1. Pracownia dokumentacyjna	30 m ²
2.10.2. Punkt Informacji i Dostępu do Wiedzy (czytelnia)	30 m ²
2.10.3. Pracownia komputerowa na potrzeby szkoleń bibliotecznych	40 m ²
2.11. Sekcja Badań i Rozwoju	30 m ²
2.12. Sekcja Informatyzacji i Wdrożeń (z serwerownią)	45 m ²
2.13. Ekspozycja Gabinetu Ryszarda Kaczorowskiego (z możliwością organizacji przestrzeni na potrzeby spotkań publicznych i imprez okolicznościowych)	100 m ²
2.14. Sala konferencyjna	100 m ²
2.15. Hol wystawienniczy z zapleczem	150 m ²
2.16. Pokój socjalny pracowniczy	20 m ²
2.17. Pomieszczenie gospodarcze (2 pomieszczenia)	60 m ²
2.18. Przestrzeń rekreacyjno-socjalna użytkowników (hol)	50 m ²
2.19. Punkt ksero	5 m ²
2.20. Toalety	

Powierzchnia wind i klatek schodowych – około 20% powierzchni użytkowej.

Podsumowując – 2856 m² bez powierzchni wind i klatek schodowych.

1. Parter

Na ogólnodostępnym parterze powinny funkcjonować agendy mające bezpośredni związek z procedurą udostępniania i magazynowania zbiorów

oraz służące obsłudze użytkowników. Zalicza się do nich: hol i szatnia wraz z punktem informacyjnym (tu należałoby przewidzieć możliwość prowadzenia drobnej działalności handlowej, np. automaty z kawą, punkt sprzedaży artykułów spożywczych i papierniczych), centralna wypożyczalnia i czytelnia ogólna z wolnym dostępem do półek, magazyny książek i czasopism oraz zbiorów specjalnych (z zapleczem socjalnym magazynierów).

Przewiduje się, że w czytelni wolnego dostępu powinno znajdować się około 70-80 stanowisk przeznaczonych dla użytkowników. W ogólnej powierzchni czytelni należy także wydzielić przestrzeń pod kabiny pracy indywidualnej i pokój pracy zbiorowej (powinny być wygłuszone, np. przeszklone, tak żeby użytkownicy nie przeszkadzali sobie nawzajem). Ważną kwestią jest wzajemne usytuowanie czytelni i magazynów – powinny one bezpośrednio do siebie przylegać, dzięki czemu pracownicy obsługi czytelni i magazynierzy będą mieli możliwość bezpośredniego przechodzenia między czytelnią a magazynem, co ma pozytywny wpływ na organizację pracy i skrócenie czasu obsługi.

Na granicy przestrzeni czytelni i magazynu powinien znajdować się punkt obsługi użytkownika (przyjmowanie rewersów, wydawanie książek i przyjmowanie zwrotów, informacja katalogowa i biblioteczna, wypożyczenia), do którego powinien być dostęp zarówno z przestrzeni czytelni, jak i magazynowej (tylko dla pracowników). Ponadto powinien on być zlokalizowany obok wejścia do czytelni.

Wstępna koncepcja funkcjonowania Oddziału Udostępniania Zbiorów zakłada, że prace przy obsłudze użytkowników czytelni i wypożyczalni będą prowadzone w tym samym miejscu i przez ten sam zespół pracowników w jednym miejscu – w punkcie obsługi użytkownika. Jednak przestrzeń wypożyczalni należy zaplanować tak, aby była ona częściowo odseparowana od czytelni celem zmniejszenia hałasu, często towarzyszącemu obsłudze użytkowników wypożyczalni (np. przy pomocy częściowego przeszklenia lub przepierzenia, z możliwością swobodnego przemieszczania się pracowników obsługi).

1.1. Czytelnia z Wolnym Dostępem

Przewiduje się, że w Czytelni Wolnego Dostępu będzie udostępnionych do 120 tys. woluminów, które zajmą około 3,1 tys. m.b. półek. Przy założeniu, że w Czytelni zostaną ustawione pięciopółkowe regały już posiadane przez Bibliotekę, na ustawienie planowanej liczby woluminów będzie potrzebnych 620 regałów (155 m²). Regały zwykle ustawiane są podwójnie w odległości minimum 70 cm od siebie, dlatego 620 regałów zajmie

372 m². Jest to powierzchnia minimalna pod regałami, bez uwzględnienia przestrzeni czytelnianej, usługowej i komunikacyjnej. Oznacza to, że ostateczna powierzchnia Czytelni z Wolnym Dostępem powinna orientacyjnie wynosić około 800 m². Dodatkowo w Czytelni z Wolnym Dostępem należy zarezerwować około 70 m² na kabiny pracy indywidualnej i pokój pracy zespołowej. W obrębie czytelnianej należałoby zaplanować niezależne schody łączące parter z piętrem, gdzie przewidziana jest przestrzeń rekreacyjno-wypoczynkowa użytkowników wraz z punktem ksero. Rozdzielenie tych przestrzeni na dwa piętra pozwoli uniknąć zbędnego „wędrowania” użytkowników główną klatką schodową, odseparuje przestrzeń rekreacyjną od przestrzeni naukowej, a także usprawni proces reprografii realizowanej przez firmę zewnętrzną.

W obrębie Czytelni, oprócz głównego Punktu Obsługi Użytkownika znajdującego się w pobliżu głównego wejścia na teren Czytelni, powinno znajdować się dodatkowe stanowisko informacyjne obsługi, np. po przeciwległej w stosunku do Punktu Obsługi Użytkownika stronie Czytelni. Punkt powinien być zaopatrzone w biurko lub niewielki kontuar oraz gniazdka elektryczne i internetowe. Miejsca pracy dla czytelników powinny być zróżnicowane (nie tylko stoliki, ale i pufy, kanapy czy pojedyncze krzesła) i w miarę możliwości wkomponowane w regały, by nie zajmowały dużo przestrzeni. Przykładowo można by zaplanować wzdłuż okien pomieszczenia ładę z krzesłami lub poprzedzianą miejscami do siedzenia. Przy projektowaniu rozmieszczenia stanowisk komputerowych dla użytkowników w obrębie Czytelni Wolnego Dostępu terminale z dostępem do cyfrowej wypożyczalni międzybibliotecznej powinny być umieszczone w miejscu w miarę odosobnionym, stwarzającym warunki do dłuższej pracy przy komputerze.

1.2. Magazyny

Aktualnie w magazynach Biblioteki Uniwersyteckiej przechowywane są trzy rodzaje zbiorów: druki zwarte, czasopisma i zbiory specjalne.

W nowym budynku powierzchnia magazynowa powinna stanowić jeden zespół pomieszczeń usytuowanych bezpośrednio przy Czytelni. Magazyny powinny być w stanie pomieścić wszystkie zbiory zgromadzone przez Bibliotekę oraz zapewnić miejsce na gromadzenie w przyszłości. W powierzchni magazynowej należy uwzględnić niezbędne korytarze oraz odległości od ścian, okien i drzwi, co w dużej mierze wpływa na sposób usytuowania regałów i metody magazynowania, a w konsekwencji na możliwość wykorzystania ogólnej powierzchni

pod składowanie zbiorów. Najlepszym rozwiązaniem byłyby powierzchnie o regularnych obrysach.

Przewiduje się, że przestrzeń magazynowa powinna składać się z dużej powierzchniowo hali, w której będą przechowywane zbiory zwarte i czasopisma. W obrębie głównego magazynu lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie należy utworzyć całkowicie wyodrębnioną przestrzeń magazynową zbiorów specjalnych, która będzie podlegać innym rygorom niż magazyn główny (brak okien, odrębne wejście, własna wentylacja, system utrzymywania warunków atmosferycznych, odpowiednie zabezpieczenia przeciwpożarowe).

Konsultacje z firmą dostarczającą regały kompaktowe pozwoliły stwierdzić, że w magazynie o powierzchni 450 m² zmieści około 9,1 tys. m.b. (przy założeniach: długość regałów 7,2 tys. mm, głębokość półki: 250 mm, odstępy między półkami około 290 mm, liczba półek w regale: 8+1 kryjąca, wysokość całkowita około 2750 mm, systemy regałowe po 10 regałów przesuwnych i regał stacjonarny).

Biblioteka Uniwersytecka będzie mogła przenieść do nowego budynku łącznie 6131,2 m.b. półek, które zajmą około 235 m².

Aktualnie zbiory zwarte liczą około 376 tys. woluminów i zajmują: 8670 m.b. W wyniku pozostawienia regałów kompaktowych w magazynie na ul. Pogodnej liczba regałów przewidziana do przeniesienia do nowego budynku Biblioteki jest niewystarczająca do pomieszczenia zbiorów zwartych. Przyjmując zaproponowaną przez dostawcę regałów kompaktowych liczbę 9,1 tys. m.b. półek na około 450 m² należy wnioskować, że do nowego gmachu należy dokupić około 3 tys. m.b. półek regałów kompaktowych korbowych lub elektrycznych, które orientacyjnie zajmą około 100 m². Magazyny należy zaplanować tak, aby zmieścić w nich około 335 m² regałów kompaktowych, do których należy doliczyć wszelkie korytarze, odstępy, przejścia itp.

Należy jednak uwzględnić margines błędu, który towarzyszy tego typu szacunkom – wartość 450 m² powierzchni dla magazynowania druków zwartych jest minimalną dla tej agendy Biblioteki. Przyjmując uśrednioną liczbę 42/43 woluminy na półkę należy stwierdzić, że przewidywana różnica zaledwie 430 m.b. półek między aktualnie zajęta długością półek magazynowych (8670 m.b.), a planowaną (około 9,1 tys. m.b.) pozwoli na zmagazynowanie w przyszłości zaledwie około 17/18 tys. woluminów nowych wpływów. Przy rocznym wpływie do biblioteki wynoszącym około 7/8 tys. woluminów, powierzchnia ta zostanie zapełniona w przeciągu 2/3 lat. Oznacza to konieczność zaplanowania zakupu kolejnej partii regałów

kompaktowych, która pozwoli na magazynowanie zbiorów w przyszłości. Szacunkowy zakup kolejnych 3 tys. m.b. regałów kompaktowych pozwoli na zmagazynowanie kolejnych 120 tys. woluminów w perspektywie nawet najbliższych 20 lat.

Powyższe wyliczenia pozwalają na wniosek, że liczbę regałów kompaktowych w magazynie Biblioteki Uniwersyteckiej należy podwoić z liczby posiadanych już 6131,2 m.b. do około 12 tys. m.b. półek (około 435 m²) poprzez dokupienie około 6 tys. m.b. półek w regałach kompaktowych.

Bez uwzględnienia dodatkowej liczby półek w minimalnej konfiguracji przestrzeni magazynowej nie będzie możliwości skokowego zwiększania księgozbioru Biblioteki Uniwersyteckiej. Liczba 12 tys. m.b. półek stanowiłaby zabezpieczenie wszelkiego rodzaju przesunięć księgozbiorów w obrębie Systemu Bibliotecznego-Informacyjnego (np. centralna wypożyczalnia).

Do omówionych wyżej 450 m² należy dodać powierzchnię około 200 m² przeznaczoną do magazynowania około 97 tys. woluminów czasopism. Ogólna powierzchnia tej części będzie jednak uzależniona od sposobu składowania zbiorów. Aktualnie formaty I, II i III oraz wydawnictwa zbiorowe zajmują 2261,2 m.b. na regałach tradycyjnych, natomiast formaty IV i V zajmują 251 m.b., czyli 51 regałów przemysłowych. Ponadto należy przewidzieć miejsce na potrzeby składowania czasopism wielkoformatowych. Najlepszym rozwiązaniem byłoby zastąpienie części standardowych regałów kompaktowych (250×1200 mm) specjalnymi regałami przeznaczonymi do składowania dokumentów wielkoformatowych (600×1200 mm), które zajęłyby około 40 m².

W obrębie powierzchni magazynowej powinien być zlokalizowany magazyn zbiorów specjalnych (wymiary około 4×20 m), o ścianach wzniesionych z materiałów trwałych, całkowicie zaciemniony, z odrębnym wejściem i systemem wentylacji oraz utrzymywaniem stałych warunków atmosferycznych. Przynajmniej połowa tej powierzchni powinna być zajęta pod regały kompaktowe korbowe: minimum 6 systemów jezdnych długości 3 m – 36 regałów 1000 mm (8 półek) = 288 m.b. półek + 6 regałów stacjonarnych 1000 mm (8 półek) = 48 m.b., co daje łącznie 336 m.b. półek i około 13,5 m² powierzchni. W pozostałej powierzchni pomieszczenia magazynowego zostaną ustawione posiadane szafy magazynowe, w tym zbiorów kartograficznych, płyt winylowych, zbiorów audiowizualnych, zbiorów graficznych, muzycznych i mikrofilmów.

W obrębie magazynów powinno być zaplanowane pomieszczenie biurowo-socjalne dla magazynierów, tak aby mieli oni bezpośredni dostęp zarówno do magazynów, jak i czytelnicy z punktem obsługi użytkowników.

Reasumując: na parterze znajdują się szatnia, hol wejściowy ze stanowiskiem informacyjnym, magazyny o powierzchni około 780 m² (magazyn główny druków zwartych i czasopism oraz zbiorów specjalnych), Czytelnia z Wolnym Dostępem o powierzchni około 800 m² z punktem obsługi użytkownika, wypożyczalnią oraz kabinami pracy indywidualnej i pracy zbiorowej. W sumie powierzchnia funkcjonalno-użytkowa parteru wyniesie około 1695 m² przy założeniu, że wszystkie zbiory w magazynach będą ustawione na regałach kompaktowych.

2. Piętro I

Powierzchnia wyższej kondygnacji powinna być zagospodarowana na potrzeby zespołów funkcjonalnych Biblioteki Uniwersyteckiej.

2.1. Wyodrębnione i znajdujące się w oddzielonej strefie pomieszczenia agend i oddziałów wewnętrznych, nie mających bezpośredniego kontaktu z użytkownikiem, w tym:

- a) Zespół Dyrekcji z sekretariatem (cztery odrębne pokoje) oraz Administrator budynku (w bezpośrednim sąsiedztwie zespołu dyrekcji powinny znajdować się toalety i pomieszczenie gospodarcze, zaopatrzone w zlew);
- b) Oddział Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów, Oddział Opracowania Zbiorów, Oddział Wydawnictw Ciągłych, Oddział Udostępniania Zbiorów (pokoje biurowo-socjalne pracowników). Należy podkreślić, że pomieszczenia Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów, Oddziału Opracowania Zbiorów oraz Oddziału Wydawnictw Ciągłych powinny bezpośrednio ze sobą sąsiadować lub być wewnętrznie połączone. Poszczególne oddziały mogą być podzielone na mniejsze pomieszczenia (2-3 pokoje). Na potrzeby tych agend należy wydzielić niewielki powierzchniowo magazynek do przechowywania zbiorów, np. dubletów, wymiany, zbiorów zubytkowanych itp. Należy także uwzględnić, że agendy związane z gromadzeniem i opracowaniem powinny mieć bezpośredni dostęp do windy towarowo-osobowej (wewnętrznej), niezbędnej do transportu książek między oddziałami związanymi z obiegiem książki w budynku (oddział gromadzenia – oddział opracowania – magazyn).

2.2. Pomieszczenia Zespołu Przetwarzania i Udostępniania Informacji, w skład którego wejdą:

- a) Oddział Informacji Naukowej i Promocji z Punktem Dostępu do Wiedzy w formie czytelnia zaopatrzonej w komputery;

- b) Oddział Zasobów Cyfrowych (z pokojami biurowymi i pomieszczeniem Pracowni Digitalizacji Zbiorów wymagającym odmiennego sposobu aranżacji, w tym możliwości całkowitego zaciemnienia okien w celu utrzymania jednolitych warunków oświetleniowych);
  - c) Sekcja Badań i Rozwoju.
- 2.3. Centralne miejsce kondygnacji powinna zajmować sala konferencyjna oraz przestrzeń wystawiennicza z zapleczem gospodarczo-cateringowym. Należy przewidzieć układ trzech pomieszczeń tak, aby istniało między nimi bezpośrednie połączenie, tzn. możliwość korzystania z zaplecza gospodarczo-cateringowego zarówno ze środka sali konferencyjnej, jak i z przestrzeni wystawienniczej. Z doświadczeń wyniesionych z funkcjonowania biblioteki przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 14A wynika, że kompleks konferencyjno-wystawienniczy jest niezbędny w bibliotece naukowej. W przeszłości z sali konferencyjnej i holu wystawienniczego przy ul. Skłodowskiej korzystało wiele wydziałów oraz agend administracji centralnej, organizując konferencje, spotkania, szkolenia i zajęcia. Ta część Biblioteki będzie pełnić analogiczną funkcję także w kampusie, służąc całej społeczności akademickiej, a w szczególności jednostkom pozostającym poza kampusem.
- 2.4. Na piętrze należy zaprojektować Centrum Dokumentacji Europejskiej oraz ekspozycję Gabinetu Ryszarda Kaczorowskiego.
- 2.5. Ważnym elementem piętra z punktu widzenia użytkownika będzie przestrzeń rekreacyjno-wypoczynkowa z usługami kserograficznymi (punkt ten można także zaplanować na parterze, w obrębie holu wejściowego), która powinna sąsiadować z salą konferencyjną, Centrum Dokumentacji Europejskiej oraz Punktem Dostępu do Wiedzy. Ponadto do wszystkich tych agend powinien być zapewniony bezpośredni dostęp ze znajdującej się na parterze Czytelni, na przykład za pośrednictwem dodatkowych schodów wkomponowanych odpowiednio w przestrzeń czytelnianą (np. jako część regałów na książki lub służące równocześnie jako pion komunikacyjny oraz miejsca pracy dla użytkowników).

Zakładamy dalsze korzystanie z rozwijanego systemu bibliotecznego Aleph (ALMA) oraz powrót (względy finansowe) do kontroli czytelników poprzez system zabezpieczenia zbiorów typu EM (system elektromagnetyczny – książki z paskami magnetycznymi oraz bramka detekcyjna). Dodatkowo w Czytelni z Wolnym Dostępem powinny być ustawione

2 *self checki* służące samodzielnemu wypożyczaniu zbiorów w systemie wypożyczeń krótkoterminowych. W tym celu należy przewidzieć konieczność zakupu systemu RFID (komputer, sprzęt do kodowania, kodowalne etykiety, osprzęt, np. elektroniczne skontrum).

W budynku powinny być przewidziane podstawowe systemy zabezpieczeń ppoż. oraz dostęp do pomieszczeń za pomocą kart magnetycznych. Dwie kondygnacje budynku powinny być ze sobą połączone dwiema niezależnymi klatkami schodowymi – główną dla użytkowników i wewnętrzną wyłącznie dla pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej. Ponadto należy przewidzieć windę dla użytkowników (w tym użytkowników niepełnosprawnych) i odrębną na potrzeby gospodarczo-funkcjonalne agend biblioteki.

3. Infrastruktura teletechniczna

- 3.1. System nadzoru wizyjnego (CCTV) powinien obejmować kamerami wszystkie przestrzenie publicznie dostępne: hol, Czytelnię Wolnego Dostępu, przestrzeń rekreacyjną użytkowników, korytarze i klatki schodowe. Przy założeniu, że monitoring będzie podłączony do zintegrowanego systemu wizyjnego w kampusie, należy przyjąć możliwość utworzenia stanowiska do bieżącego podglądu monitoringu na terenie Punktu Obsługi Użytkownika z kamer obejmujących Czytelnię Wolnego Dostępu, co pozwoli pracownikom obsługi na kontrolowanie sytuacji w obrębie Czytelni.
- 3.2. Punkty dostępu (karty magnetyczne) powinny być zainstalowane we wszystkich drzwiach prowadzących z przestrzeni wspólnych – korytarzy – do pokoi biurowych pracowników Biblioteki (wewnętrzne drzwi między pokojami nie wymagają zamków magnetycznych). Ponadto punkty dostępu powinny być zainstalowane w nerwalgicznych punktach Biblioteki, zwłaszcza na granicy stref wspólnych i przestrzeni biurowo-administracyjnych (np. wejścia na korytarze prowadzące do pokoi biurowych, wejście do Punktu Obsługi Użytkownika) oraz do magazynów bibliotecznych, pomieszczeń o charakterze gospodarczym itd. Punkty dostępu powinny mieć czytniki kart tylko od strony zewnętrznej drzwi, natomiast wewnątrz pomieszczenia powinien znajdować się przycisk otwierania drzwi (bez konieczności używania karty magnetycznej do otwarcia drzwi od środka).
- 3.3. Instalacje audiowizualne należy przewidzieć w pomieszczeniach sali konferencyjnej i w pracowni komputerowej na potrzeby szkoleń

bibliotecznych – zakłada się standardowe wyposażenie złożone z rzutnika multimedialnego (2 sztuki), ekranów (2 sztuki) oraz zestawu nagłośnienia (2 zestawy: głośniki + mikrofony przenośne – mikroporty). Na zapleczu sali konferencyjnej należy rozważyć możliwość instalacji sprzętu i stanowisk służących do tłumaczenia symultanicznego. W przypadku obu pomieszczeń należy przewidzieć możliwość ich całkowitego zaciemnienia podobnie jak w przypadku Pracowni Digitalizacji Zbiorów (rolety).

- 3.4. Zakłada się, że oprócz wymienionej w opisie minimalnej liczby gniazd elektrycznych niezbędnych do podłączenia sprzętu komputerowego i multimedialnego (podtrzymywanego przez UPS w razie awarii), każde pomieszczenie w Bibliotece zostanie zaopatrzone w dodatkowe gniazda elektryczne, np. gniazdka podwójne na każdej ze ścian (niezbędne np. w trakcie prac porządkowych). Gniazdka powinny znajdować się także w przestrzeniach otwartych, np. korytarzach, przestrzeni rekreacyjnej, holu wystawienniczym itd.
- 3.5. Wszystkie pomieszczenia w Bibliotece powinny być zaopatrzone w czujniki przeciwpożarowe oraz czujniki ogólnego systemu alarmowego (napadu i włamania).
- 3.6. Przestrzeń magazynowa, zwłaszcza przestrzeń magazynu zbiorów specjalnych oraz przestrzeń czytelnicy powinny posiadać własny system zarządzania i monitorowania infrastrukturą, przede wszystkim kwestiami ogrzewania, klimatyzacji i oświetlenia. Pozostałe przestrzenie budynku mogą być objęte systemami wspólnymi dla całego kampusu. Należy zwrócić szczególną uwagę na ogrzewanie w obrębie Czytelnicy Wolnego Dostępu, która – ze względu na dużą powierzchnię – nie powinna być ogrzewana w konwencjonalny sposób (kaloryfery na ścianach obwodowych). Ogrzewaniem powinien być objęty także Punkt Obsługi Użytkownika.
- 3.7. Przy okazji organizacji Biblioteki Uniwersyteckiej w nowej lokalizacji przewiduje się możliwość wprowadzenia nowego systemu zarządzania księgozbiorem czytelnianym, ewidencjonowania i zabezpieczania zbiorów oraz automatyzacji wypożyczeń i zwrotów. W tym celu należy implementować w Bibliotece system RFID, który będzie obejmował następujące komponenty:
  - a) bramkę detekcyjną;
  - b) stację roboczą (komputer z oprzyrządowaniem do kodowania etykiet);
  - c) 120 tys. etykiet do kodowania;

- d) dwóch mobilnych „asystentów bibliotekarza”;
- e) dwa *self cheki* do samodzielnych wypożyczeń.

Wstępny szacunek implementacji w Bibliotece systemu RFID opiewa na kwotę 247 470,00 zł.

3.8. Przewiduje się następujące liczby sprzętu komputerowego:

- a) 87 komputerów (minimum 174 gniazdka elektryczne);
- b) 11 drukarek;
- c) 27 telefonów, w tym 14 analogowych z przenośnymi słuchawkami i 13 cyfrowych;
- d) 2 szafy serwerowe 19 cali, 42U na potrzeby 4 serwerów i przełączników i *patch paneli*;
- e) instalacja systemu UPS do podtrzymywania serwerów oraz całej sieci elektrycznej, do której podpięte są komputery pracowników i użytkowników;
- f) około 31 punktów dostępu (drzwi zamykanych kartą magnetyczną);
- g) około 95-105 punktów dostępu do Internetu rozmieszczonych w każdym pomieszczeniu według opisanej wyżej specyfikacji.

4. Wykończenie ścian i podłóg

4.1. Wykończenie ścian, w tym elementy wystroju ścian, powinny być zrealizowane w stylu analogicznym do stylu architektonicznego budynków kampusu – zakładamy, że ściany powinny być tynkowane na biało, bez malowania lub kładzenia płytek ceramicznych (można rozważyć możliwość ich ułożenia w miejscach, w których ściany są narażone w szczególności na zniszczenia, np. w obrębie magazynu, w niektórych partiach korytarzy, w okolicy wind i klatek schodowych. W oczywisty sposób kwestia ta dotyczy toalet, które powinny być wyłożone płytkami ceramicznymi). Odstępstwa od jednolitego wykończenia ścian przewiduje się w pomieszczeniach:

- a) Magazyn zbiorów specjalnych: ściany powinny być zabezpieczone przed możliwością wystąpienia na ich powierzchni wykwitów pleśni, dlatego zaleca się używanie do konstrukcji ścian materiałów trwałych oraz pokrycie ścian farbą i środkami grzybobójczymi.
- b) Pracownia Zbiorów Specjalnych i Digitalizacji: zgodnie z ogólnie przyjętymi katalogami dobrych praktyk digitalizacji wszystkie ściany, sufit oraz podłoga pracowni powinny być pomalowane

na kolor ciemnoszary. Należy unikać sufitów podwieszanych posiadających dodatkowe elementy rozpraszające lub odbijające światło.

4.2. Wykończenie podłóg powinno obejmować trzy podstawowe rodzaje materiałów: wykładziny dywanowe, wykładziny PCV oraz gres, o kolorystyce i rodzajach analogicznych do istniejących już budynków kampusu. Podział na rodzaj wykończenia wynika z funkcji pełnionych przez poszczególne pomieszczenia.

- a) Wykładziny dywanowe powinny znajdować się w pomieszczeniach reprezentacyjnych i biurowych: 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.8, 2.9.1, 2.10.3, 2.11, 2.12, 2.13, 2.14 = około 1531 m².
- b) Wykładziny PCV powinny znajdować się w pomieszczeniach: 1.3, 1.5, 1.6, 2.7, 2.9.2, 2.10.1, 2.10.2, 2.12, 2.16, 2.17, 2.18, 2.19 = około 1150 m².
- c) W obrębie punktu obsługi użytkownika wykładzina PCV powinna znaleźć się na obszarze właściwej wypożyczalni, podczas gdy w obrębie Czytelni Wolnego Dostępu obszar ten może być pokryty wykładziną. Wykładzina PCV powinna znajdować się także na podłogach korytarzy wewnętrznych. Klatki schodowe i hol główny powinny być wyłożone np. gresem lub kamieniem. Podłoga w holu wystawienniczym (150 m²) powinna mieć charakter reprezentacyjny, np. kamień, płytki ceramiczne o wyższej jakości lub drewno.

Należy pamiętać, aby w obrębie wszystkich powierzchni budynku unikać jakichkolwiek progów, które utrudniałyby przewożenie księgozbiorów przy pomocy wózków bibliotecznych.

4.3. Nowe wyposażenie budynku, np. obicia foteli w sali konferencyjnej, powinno być zbliżone pod względem wykonania i kolorystyki do już posiadanego wyposażenia Biblioteki Uniwersyteckiej. Pragniemy utrzymać dotychczasowe elementy wizualizacji Biblioteki Uniwersyteckiej, złożone z kolorów: białego, szarego, ciemnozielonego (zieleni butelkowa) i pomarańczowego. Elementy wystroju wnętrza, w tym: drzwi do pomieszczeń biurowych, ościeżnice, ramy okienne, parapety itp., powinny być wykonane z drewna o kolorystyce zbliżonej do mebli stanowiących aktualnie wyposażenie Biblioteki.

5. Wyposażenie wnętrza (meble)

5.1. Biblioteka Uniwersytecka posiada kompletne wyposażenie wnętrza, w tym meble biurowe i czytelniane, które należy uwzględnić

w projektowaniu poszczególnych pomieszczeń. Specyfikacja mebli zostanie przekazana w odrębnym piśmie.

- 5.2. W wyniku przeprowadzki Biblioteki Uniwersyteckiej do nowych lokalizacji zostały zakupione regały kompaktowe elektryczne i korbowe, ustawione w magazynach przy ul. Akademickiej (korbowe i elektryczne), ul. Świerkowej (elektryczne) i ul. Pogodnej (korbowe). Przy czym zakłada się, że do nowego gmachu biblioteki zostaną przeniesione regały korbowe i elektryczne z magazynów przy ul. Akademickiej i Świerkowej, natomiast regały przy ul. Pogodnej obecnie użytkowane przez Bibliotekę pozostaną na miejscu i zostaną przeznaczone na potrzeby archiwum uczelni.

Aktualny stan regałów kompaktowych przesuwanych elektrycznych i korbowych (bez uwzględniania regałów w magazynie przy ul. Pogodnej) przedstawia się następująco:

- a) Regały elektryczne (ul. Akademicka i ul. Świerkowa):

- 18 systemów jezdnych, w tym 9 systemów 14,4 m i 9 systemów 7,2 m, co daje łącznie 324 regały 1200 mm (8 półek) i 3110,4 m.b. półek. Do kompletu regałów kompaktowych elektrycznych dołączone są regały stacjonarne: 48 regałów 1200 mm (8 półek) i 460,8 m.b. Łącznie regały kompaktowe elektryczne mają 3571,2 m.b. półek i zajmują około 134 m².

- b) Regały korbowe (ul. Akademicka):

- 40 systemów jezdnych, w tym 24 systemy 3,2 m, 9 systemów 4 m i 7 systemów 4,4 m, co daje łącznie 272 regały (8 półek) w tym 196 regałów 1000 mm i 76 regałów 1200 mm i 1568+729,6 m.b. = 2297,6 m.b. Do kompletu regałów kompaktowych elektrycznych dołączone są regały stacjonarne: 30 regałów (8 półek) w tym 16 regałów 1000 mm i 14 regałów 1200 mm, co daje 262,4 m.b. Łącznie regały kompaktowe korbowe mają 2560 m.b. półek i zajmują około 100 m².

- 5.3. Przyjmując, że w magazynach nowego gmachu powinno być ustawionych około 12 tys. m.b. półek w regałach kompaktowych (patrz pkt 1.2. Magazyny), przy projektowaniu budynku należy uwzględnić konieczność zakupu dodatkowych 6 tys. m.b. półek, które uzupełnią posiadane 6131 m.b. oraz nowych regałów kompaktowych do składowania czasopism wielkoformatowych (350 m.b.).

- 5.4. Na podstawie wstępnych szacunków koszt działań związanych z demontażem, transportem i montażem w nowej lokalizacji regałów kompaktowych elektrycznych i korbowych oraz zakupem

dotychczasowych regałów elektrycznych do składowania wydawnictw zwartych i czasopism wielkoformatowych, wyniesie łącznie 917 580 zł (brutto).

6. Podsumowanie

Przedstawiony projekt należałoby traktować jako istotny punkt wyjścia do dalszej dyskusji nad przyszłym kształtem systemu bibliotecznego oraz rolą i miejscem Biblioteki Uniwersyteckiej w tym systemie. W kontekście zachodzących przemian cywilizacyjnych, zmierzających do całkowitej otwartości nauki i wiedzy, projekt nowego budynku powinien uwzględniać również te tendencje. Należałoby np. połączyć wszystkie agendy zajmujące się udostępnianiem zbiorów w jedną, otwartą przestrzeń, gdzie czytelnik sam decydowałby o wyborze podręczników i sposobie ich wykorzystania. Również przestrzeń konferencyjno-wystawiennicza (hol wystawienniczy, sala konferencyjna, zaplecze cateringowe) powinna stanowić jedną całość, umiejscowioną na pierwszej kondygnacji połączoną bezpośrednio z klatką schodową i dostępem do windy. Ważnym aspektem nowego budynku powinna być ergonomia i oszczędność czasu pracy, tak względem obsługi czytelników (powinna być realizowana w jednym miejscu, a magazyny powinny bezpośrednio przylegać do czytelnicy), jak też realizacji procesu bibliotecznego (oddziały związane z gromadzeniem i opracowaniem powinny stanowić jeden zespół pomieszczeń).

Naszym zdaniem tak zarysowany schemat funkcjonalno-organizacyjny Biblioteki Uniwersyteckiej zawiera najbardziej optymalne rozwiązania dla jej działalności w przyszłości. Wcielenie ich w życie za pośrednictwem reorganizacji struktury i odpowiednio zaprojektowanego budynku zdecyduje o jakości świadczonych usług oraz wizerunku Biblioteki, jako instytucji otwartej, nowoczesnej i przyjaznej użytkownikom.

Oprac. zespół pod kierownictwem Haliny Brzezińskiej-Stec.

Bibliografia

1. Brzezińska-Stec H.: *Biblioteka Uniwersytecka im. J. Giedroycia w Białymstoku w nowym gmachu – z perspektywy pięcioletnich doświadczeń*. „Bibliotheca Nostra” 2011, nr 2(24), s. 50-60.
2. Brzezińska-Stec H.: *Biblioteka Uniwersytecka w Białymstoku w nowej siedzibie*. „Bibliotekarz” 2007, nr 7/8(688), s. 41-42.
3. Dahlgren A. C., Eigenbrodt O., Latimer K., Romero S.: *Key Issues in Building Design: how to get started in planning a Project*. Tryb dostępu: <https://www>.

ifla.org/files/assets/library-buildings-and-equipment/Publications/key-issues-in-building-design-en.pdf [21 września 2018].

4. *Fizyczna przestrzeń biblioteki*. Red. M. Wojciechowska. Gdańsk 2013.
5. *Historia*. Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia. Tryb dostępu: <https://bg.uwb.edu.pl/?pid=Historia> [5 listopada 2018].
6. *Informacja z otwarcia ofert*. Tryb dostępu: <http://dzp.uwb.edu.pl/ogl/Dzp-32-U-2016inf.pdf> [5 listopada 2018].
7. Kycler M.: *Budownictwo i urządzenia biblioteczne. Przegląd Piśmiennictwa na podstawie „Polskiej Bibliografii Bibliologicznej” za lata 1981-2007*. „Bibliotheca Nostra” 2011, nr 2(24), s. 104-144.
8. McDonald A.: *The Ten Commandments revisited: the Qualities of Good Library Space*. „Liber Quarterly” Vol. 16, nr 2 (2006). Tryb dostępu: <https://www.liberquarterly.eu/articles/10.18352/lq.7840/> [10 marca 2018].
9. Osłowska I.: *Design i wielofunkcyjność nowoczesnych przestrzeni bibliotecznych*. „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2016, nr 2(17), s. 127-150.
10. Puksza K., Spychała A.: *Wolny Dostęp w Bibliotece Uniwersyteckiej w Białymstoku*. „Bibliotekarz” 2001, nr 7/8(688), s. 33-35.
11. Szczygieł H.: *Rola bibliotekarza w przygotowaniu i realizacji inwestycji bibliotecznej*. „Scripta Comeniana Lesnensia” 2007, nr 5, s. 147-173.
12. Walczak A.: *Dobra przestrzeń biblioteczna. Uwag kilka*. „Bibliotheca Nostra” 2014, nr 1(35), s. 92-98.